

Karri Kokkonen

MiFID II -direktiivin vaikutukset sijoituspalveluyrityksen asiakastietoihin

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Toukokuu 2019

Tekijä(t) Otsikko	Karri Kokkonen MiFID II -direktiivin vaikutukset sijoituspalveluyrityksen asiakastietoihin
Sivumäärä Aika	51 sivua + 2 liitettä Toukokuu 2019
Tutkinto	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma	Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto	Laskentatoimi ja rahoitus
Ohjaaja	Lehtori Ritva Salmela
<p>Tämä opinnäytetyö käsittelee 3.1.2018 voimaan astuneen Euroopan komission Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin (MiFID II -direktiivin) vaikutuksia sijoituspalveluyritysten asiakastietokantoihin. MiFID II -direktiivi on ollut merkittävä lainsäädäntöuudistus, jonka tavoitteena on ollut parantaa sijoittajansuojaa ja yhtenäistää lainsäädäntöä EU:n alueella, vaikuttaen laaja-alaisesti finanssilaitoksien eri toimintoihin. Tämä on vaatinut myös sijoituspalveluyrityksiä muokkaamaan toimintaansa ja päivittämään asiakastietojansa, jotta direktiivin vaatimukset on voitu täyttää. Nämä asiakastietojen päivitykset ovat koskettaneet useita asiakkaita, ja yhtenä osana opinnäytetyön tutkimusta olikin arvioida, kuinka paljon asiakkaita näiden päivitysvaatimusten alaisuuteen on jäänyt Suomessa.</p> <p>Opinnäytetyössä on aluksi selvitetty yleisellä tasolla, minkälaisia lainsäädännöllisiä vaatimuksia sijoituspalveluyrityksillä on asiakastiedoillensa, ja perehdytty tarkemmin siihen, minkälaisia lisävaatimuksia MiFID II -direktiivi on asettanut tietoihin.</p> <p>Työn tutkimus toteutettiin kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen yhdistelmänä. Kvalitatiivisessa osiossa aineistona toimii direktiivi sekä muut viranomaislähteet, joiden avulla asiakastietokantoja koskevat uudistustarpeet on tunnistettu. Kvalitatiivisen osion pohjalta on koottu data-aineistot kvantitatiivista tutkimusta varten. Data-aineistoina kvantitatiivisessa tutkimusosiossa toimivat viranomaisten, kuten Tilastokeskuksen ja Euroclear Finlandin, tilastot, joiden pohjalta MiFID II -direktiivin päivitysvaatimusten alle jääviä asiakasmääriä on arvioitu.</p> <p>MiFID II -direktiivin vaikutukset asiakastietokantoihin pohjautuvat kauppaportointi velvoitteiden uudistumiseen, jota direktiivin avulla on pyritty tehostamaan. Uudistettu kauppaportointi vaatii yksityisiltä asiakkailta kansalaisuuden ja todellisen toimeksiantajantekijän raportointia sekä yrityksiltä ja yhteisöiltä LEI-tunnuksen raportointia toimeksiantojen yhteydessä. Näitä yksilöiviä tunnistetietoja on Suomessa vaadittu noin 213 000 asiakkaalta.</p> <p>Työn johtopäätöksenä oli, että uusien asiakastietovaatimusten tarkoituksena on tehostaa kauppaportointia sekä parantaa valvovien viranomaisten mahdollisuutta tunnistaa markkinoiden väärinkäyttöä. Yhtenäisesti EU-tasolla käytössä olevien yksilöivien tunnistetietojen uskotaan parantavan molempia ja tuovan myös muita hyötyjä mukanaan.</p>	
Avainsanat	MiFID II, asiakastietokanta, direktiivi, sijoituspalveluyritys

Author(s) Title	Karri Kokkonen Impact of MiFID II Directive on Investment Firm' Customer Information
Number of Pages Date	51 pages + 2 appendices May 2019
Degree	Bachelor of Business Administration
Degree Programme	Economics and Business Administration
Specialisation option	Accounting and Finance
Instructor	Ritva Salmela, Senior Lecturer
<p>This study examined the effects of Markets and Financial Instruments Directive II (MiFID II-directive) on the customer information requirements for investment firms. MiFID II came into effect on 3.1.2018 and it was a significant legislative reform, the purpose of which was to improve investor protection and unify legislation across the EU, affecting multiple areas of company processes in the financial industry. New requirements have also forced investment firms to change their processes and update customer information according to the legislation. These customer information updates were required for many customers and one goal of this study was to estimate how many customers were affected in Finland.</p> <p>The first part of the study concentrated on finding out what legislative requirements investment firms have in Finland for their customers customer information. After this the new requirements set in MIFID II were examined.</p> <p>The study was carried out as a combination of a qualitative and quantitative study. The research material for the qualitative part consisted of the directive and other relevant literature. From these materials, the new customer information requirements were identified. Based on the findings in the qualitative part the data-sets for the quantitative study were formed. These data-sets came from different authorities such as the Statistics Finland and Euroclear Finland. The estimation of affected customers was done based on these statistics.</p> <p>The results of the study showed that the new customer information requirements are based on new trade reporting requirements, which will ensure more efficient reporting. The new trade reporting rules require that the nationality of natural persons and third-party transactions makers are reported. For companies the new legislation sets requirements for Legal Entity Identifiers, which need to be included in the trade report. The estimate of customers whose information was required in Finland because of MiFID II was around 213 000.</p> <p>One conclusion of this study was that the purpose of the new customer information requirements is to improve the efficiency of trade reporting and help market regulators to identify market abuse. The use of shared identifying methods across the EU is believed to improve these matters and bring secondary benefits through the use of the identifiers.</p>	
Keywords	MiFID II, customer information, directive, investment firm

Sisältö

1	Johdanto	3
1.1	Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelma ja tutkimuskysymys	3
1.2	Aiheen rajaus ja työn rakenne	5
1.3	Tutkimusmenetelmät ja käsitteistö	5
1.4	Viitekehys	5
2	Sijoituspalveluyrityksen asiakastietokanta	6
2.1	Arvopaperimarkkinat	6
2.2	Sijoituspalveluyritys	8
2.3	Asiakastietokannan määritelmä	8
2.4	Rahanpesu ja asiakastuntemus	11
2.5	Ammattimainen ja ei-ammattimainen asiakas	14
2.6	FATCA-, CRS- ja DAC2-sopimukset	16
2.6.1	FATCA	16
2.6.2	CRS ja DAC2	16
3	MiFID II -direktiivi vaikutus asiakastietoihin	17
3.1	Syyt MiFID II -direktiiville	17
3.2	Asiakkaan kansalaisuuden raportointi	18
3.3	LEI-tunnus	21
3.4	Soveltuvuus- ja asianmukaisuusarvio	22
3.4.1	Soveltuvuusarviointi	22
3.4.2	Asianmukaisuusarviointi	24
3.5	Toimeksiannon tekijän selvittäminen	25
4	Tutkimus	26
4.1	Toteutus	26
4.2	Tutkimus	28
4.2.1	Suomen osakkeenomistajien määrä ja jakauma	28
4.2.2	LEI-tunnus	31
4.2.3	Alaikäiset, ulkomaan kansalaiset ja kaksoiskansalaiset	34
4.3	Yhteenveto	39
5	Johtopäätökset	41
5.1	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	44
5.2	Lopuksi	45
	Lähteet	47
	Liitteet	

Liite 1. Lista EU-maiden priorisoiduista tunnistenumeroista. (Komission delegoitu asetus 2017/590, Liite II.)

Liite 2. Väestön jako tulokymmenyksittäin vuonna 2017 syntyperän mukaan
(Tilastokeskus 2019g.)

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia 3.1.2018 voimaan astuneen Rahoitusvälineiden markkinoista -direktiivin vaikutuksia sijoituspalveluyritysten asiakastietokantojen tietoihin. Rahoitusvälineiden markkinoista -direktiivi, joka tunnetaan paremmin nimellä MiFID II -direktiivi (Markets and Financial Instruments Directive II), on Euroopan unionin asettama direktiiviudistus, jolla pyritään vastaamaan vuoden 2008 finanssikriisissä ilmenneisiin puutteisiin lainsäädännössä ja markkinoiden valvonnassa. MiFID II -direktiivillä täydennetään aikaisemmin säädettyä MiFID I -direktiiviä, ja uudistuksen tarkoituksena on kehittää sijoittajansuojaa ja tehostaa markkinoiden toimintaa sekä niiden läpinäkyvyyttä ja vakautta. (ESMA 2019a.)

Aihe opinnäytetyötä varten valikoitui aikaisemman työni kautta, jossa direktiiviudistus toi huomattavasti muutoksia prosesseihin ja sitä kautta omaan työhöni. Työskentelin asiakastietokannanhallinnan parissa, jossa uudistus näkyi konkreettisesti lisävaatimuksina asiakkaille eikä ainoastaan yrityksen toimintatapojen muutoksena esimerkiksi sijoitusneuvonnassa. Aikaisemmissa tutkimuksissa puhutaan paljon siitä, kuinka uudistus vaikuttaa palveluntarjoajiin ja miten heidän tulee muuttaa toimintatapojansa. Tämän johdosta halusin tutkia aihetta enemmän asiakkaan näkökulmasta ja sitä, minkälaisia uusia vaatimuksia direktiivillä on heidän asiakastietoihinsa.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelma ja tutkimuskysymys

Työn tavoitteena on perehtyä direktiiviudistuksen luomaan tarpeeseen täydentää asiakastietoja uusien lainsäädäntövaatimusten mukaisiksi ja arvioida, kuinka moneen yksityiseen henkilöön ja yritykseen toimenpidevaatimukset ovat vaikuttaneet. Työssä käsitellään yleisellä tasolla, mitä lainsäädännöllisiä sisältövaatimuksia asiakastiedoilla on sekä mitä lisävaatimuksia MiFID II -direktiivi on voimaan astuessaan tuonut. Päättökysymys, johon pyritään etsimään vastauksia työssä, on seuraavanlainen:

- Mitä vaikutuksia MiFID II -direktiivillä on sijoituspalveluita tarjoavan finanssilaitoksen asiakastietokannan tietoihin ja kuinka moneen asiakkaaseen uudistus on arviolta vaikuttanut?

Päätutkimuskysymystä avataan seuraavien alatutkimuskysymyksien avulla:

- Mitä vaatimuksia sijoituspalveluyrityksellä on asiakastietokannassa ylläpidettäviin tietoihin?
- Mitä uutta MiFID II -uudistuksessa säädetään asiakastietokantojen osalta?
- Kuinka moneen yksityiseen henkilöön tai juridiseen henkilöön nämä asiakastietokantapäivitykset ovat arviolta vaikuttaneet?

Alatutkimuskysymyksien avulla pyrin ensin kartoittamaan vaatimuksia ennen MiFID II -direktiiviä ja selkeyttämään käsitystä uusien vaatimusten taustoista sekä dokumentointivaatimuksista. Aihetta käsitellään ensimmäisessä pääluvussa. Toinen pääluku keskittyy vastamaan toiseen alatutkimuskysymykseen, jonka käsittelyä pohjustetaan ensimmäisen alatutkimuskysymyksen avulla. Luvun tarkoituksena on perehtyä tarkemmin eri aihealueittain siihen, minkälaisia konkreettisia muutoksia asiakastietoihin on aiheutunut ja mitkä näiden hyödyt ovat esimerkiksi finanssialaa valvoville tahoille tai muille sidosryhmille.

Kolmas alakysymys käsitellään tutkimusosiossa. Pohjatyö kysymyksen vastaamiseen on suurelta osin tehty aineistojen valmistelujen yhteydessä ja perehtymällä direktiiviin, josta on selvitetty asiakastietojen uudistuksia koskevat aihealueet. Käsittely pohjautuu useampaan data-aineistoon, joiden pohjalta asiakasmääriä on pyritty arvioimaan mahdollisimman tarkasti saatavilla olevan tiedon pohjalta. Data-aineistot on saatu muodostettua vasta, kun toiseen alatutkimuskysymykseen on löydetty vastaukset eli MiFID II -direktiivi alaisuuteen jäävät asiakasryhmät ja heitä koskevat vaikutukset. Selvennys on tarpeen, jotta aineistoista voidaan rajata tarkempia määriä uudistuksen vaikutuksen alaisia asiakkaita eri kriteerien mukaan, sekä saada poissuljettua ryhmät, joihin uudistus ei vaikuta.

Lopullisen työn tarkoituksena on luoda selkeämpi käsitys MiFID II -direktiivin kokonaisvaikutuksista asiakastietoihin ja antaa käsitystä, siitä kuinka suuria asiakasmääriä vaatimukset ovat koskettaneet. Tarkoituksena on myös antaa hieman ajatusta siitä, millaisia työmääriä ja kustannuksia direktiivi uudistus on aiheuttanut sijoituspalveluyrityksille ja finanssialan toimijoille yleisesti.

1.2 Aiheen rajausta ja työn rakenne

Opinnäytetyö on rajattu keskittymään ei-ammattimaisten asiakkaiden asiakastietoihin ja asiakastietokantavaatimuksiin, jotka sijoituspalveluyrityksillä on tähän ryhmään kuuluville asiakkaille. Jotta työn tutkimusosion aineistot pysyvät työn laajuuteen nähden hallittavan kokoisina, rajausta on tarkennettu lisäksi koskemaan ainoastaan suomalaisia yksityisiä henkilöitä ja oikeushenkilöitä.

Opinnäytetyö on jaoteltu seuraavien käsiteltävien aihealueiden mukaisesti päälukuihin.

1. Yleistason perehdytys finanssilaitoksen asiakastietokantavaatimuksiin ja aihealueeseen liittyvään käsitteistöön.
2. MiFID II -direktiivin uudistuksen tarkastelu ja tarkempi läpikäyminen sekä uudistukseen liittyvien asiakastietojen päivitysvaatimusten tunnistaminen.
3. Tutkimusosio ja tutkimuksen toteutuksen kuvaus
4. Johtopäätökset ja tulosten tarkastelu

1.3 Tutkimusmenetelmät ja käsitteistö

Tutkimus on muodoltaan kvantitatiivisen tutkimuksen eli määrällisen tutkimuksen ja kvalitatiivisen tutkimuksen eli laadullisen tutkimuksen yhdistelmä. Kvalitatiivinen osuus muodostuu aiheeseen liittyvän teorian käsittelystä ja kvantitatiivinen osuus on aiheeseen liittyvän tilastotiedon läpikäyminen ja analysoiminen.

1.4 Viitekehys

MiFID II -direktiiviin liittyen on kirjoitettu useampi opinnäytetyö, kuten Santeri Sjöblomin vuonna 2017 ja Laura Valanteen vuonna 2018 kirjoittamat työt, ja aihetta on käsitelty useiden viranomaisten toimesta lainsäädännön ja käytännön näkökulmasta (Sjöblom 2017; Valanne 2018.). Opinnäytetyöt ovat kuitenkin pääsääntöisesti käsitelleet aihetta sijoitusneuvonnan näkökulmasta, jonka prosessia direktiivi on uudistanut merkittävästi, tai vertailleet uudistusta vanhaan MiFID I -direktiiviin. Monet sijoitusneuvontaprosessia muuttavat tekijät johtuvat nimenomaan asiakastietokantavaatimuksista, joita tarvitaan MiFID II -direktiivin mukaisissa kaupparaportointivaatimuksissa. Aihealueeseen liittyen

ei ole olemassa kirjallista teoriaa ja aiheen käsittely pohjautuukin pitkälti viranomaisten julkaisuihin ja itse direktiiviin.

Päätutkimuskysymyksen toisesta osiosta ei myöskään ole löydettävissä suoranaista tietoa siitä, kuinka moneen asiakkaaseen direktiivin muutokset ovat vaikuttaneet. Asiasta puhutaan ainoastaan yleisellä tasolla todeten vaikutusten olevan koko finanssialaa koskevia. Tarvittavan kerättävän määrän tiedettiin olevan erittäin suuri, mutta asiakasmääristä ei ole olemassa tarkkoja lukuja tai arvioita.

2 Sijoituspalveluyrityksen asiakastietokanta

Ensimmäinen pääluku käsittelee sijoituspalveluyritysten asiakastietokantavaatimuksia ja selvittää aihealueen yleistä käsitteistöä. Luku käsittelee myös yleisellä tasolla arvopaperimarkkinoita, joissa tietokantojen ylläpito on tärkeänä osana.

Luottamus arvopaperimarkkinoihin on oleellinen osa toimivaa sijoitustoimintaa, ja osana tämän luottamuksen ylläpitoa toimii oikeaa tietoa omaavat asiakastietokannat. Markkinoiden luottamuksen säilyminen ja parantaminen onkin merkittävänä perusteena MiFID II -direktiiville, joka koki kolauksen vuoden 2008 finanssikriisin aikana. Tämän johdosta tässä luvussa myös käsitellään arvopaperimarkkinoiden luottamukseen liittyvää käsitteistöä ja luvussa kolme sitä, kuinka tätä luottamusta pyritään kehittämään MiFID II -direktiivin uudistuksien avulla. (MiFID II 2014/65EU, 349–350.)

2.1 Arvopaperimarkkinat

Arvopaperimarkkinat ovat yksi finanssitoiminnan kulmakiviä, joiden tarkoituksena on edesauttaa yritysten sekä yhteisöjen rahoituksen ja pääoman hankintaa heidän toimintaansa varten. Yritykset ja yhteisöt laskevat liikkeelle finanssituotteita, kuten osakkeita ja joukkovelkakirjalainoja, arvopaperimarkkinoille tarjoten sijoittajille mahdollisuutta sijoittaa näiden tuotteiden kautta suoraan yrityksiin. Laskemalla liikkeelle tuotteita yritykset hankkivat lisärahoitusta omaan yritystoimintaansa. Näissä tilanteissa, joissa sijoittajien varat menevät suoraan yrityksen kassaan, puhutaan ensisijaismarkkinoista. (Niskanen J. & Niskanen M. 2007, 23.)

Arvopaperimarkkinoiden toisena elintärkeänä osapuolena toimivatkin sijoittajat. Sijoittajina voivat toimia monet eri tahot ja näihin voivat lukeutua niin yksityiset kotitaloudet, sijoitusyritykset, sijoitusrahastot sekä muut yritykset ja yhteisöt, joilla on varoja sijoitettavana. Sijoittajat hankkivat yrityksiä liikkeelle laskemia rahoitusvälineitä suoraan liikkeellelaskijoilta, esimerkiksi osakeannin yhteydessä, tai ostavat tuotteita jälkimarkkinoilta muilta sijoittajilta. Sijoittajat odottavat tuottoa sijoituksilleen ja tuotteille maksetaan yleensä osinkoja tai korkoja sijoittajan ottaman rahoitusriskin korvaamiseksi. Finanssi-tuotteisiin liittyy myös oletus, että niiden arvo kasvaa pörssissä. Mikäli näin ei olisi, sijoittajat eivät sijoittaisi yritykseen. Yksinkertaistettuna tuotteiden arvo ohjaavatkin yrityksen tulokset sekä sijoittajien odotukset tästä tuloksentekevyydestä. Hankkimalla rahoitusta toimintansa kehittämiseen yritykset pyrkivätkin kasvattamaan oman yritystoimintansa tuottavuutta ja sitä kautta tarjoamaan myös parempaa tuottoa sijoittajilleen. (Niskanen J. & Niskanen M. 2007, 21–27; Pulkkinen, 2017.)

Rahoituksen välittäjinä oleellisessa asemassa toimivat markkinapaikat, kuten esimerkiksi Suomessa toimiva Nasdaq Helsinki Oy, eri markkinapaikkojen ylläpitäjät sekä sijoituspalveluiden tarjoajat. Nämä toimijat edesauttavat, että yritykset, jotka etsivät rahoitusta, kohtaavat sijoittajat, joilla on varoja tarjota rahoitusta yrityksille. (Valtiovarainministeriö 2019.)

Jotta markkinat olisivat toimivat, tulee sijoittajilla olla luottamusta markkinoihin. Luottamuksen takaamiseksi ja ylläpitämiseksi on markkinapaikoille listatuilla yrityksillä sekä liikkeellelaskijoilla ja palveluntarjoajilla erilaisia tiedonantovelvollisuuksia markkinoille. Tiedonantovelvollisuus koskee useimmiten toimia tai tietoja, joilla voi olla merkittävää vaikutusta arvopaperin arvoon ja joita markkinat eivät välttämättä muuta kautta saa tietoonsa. Julkisesti tiedottamalla esimerkiksi yrityksen johdon liiketoimista pyritään varmistamaan, että markkinat saavat yhtäaikaaisesti tiedon tapahtuneesta, turvataan sijoittajien tasapuolinen tiedonsaanti ja ehkäistään sisäpiirikaupan mahdollisuutta. (Finanssivalvonta 2018a.)

Tiedonantovelvollisuus jaetaan yleisesti niin sanottuun jatkuvaan ja säännölliseen tiedonantovelvollisuuteen. Jatkuvalle tiedonantovelvollisuudelle tarkoitetaan markkinapaikoille listattujen yritysten velvollisuutta ilmoittaa kaikki tapahtumat ja seikat markkinoille, joilla on merkittävää vaikutusta arvopaperin arvoon. Säännöllisellä tiedonantovelvollisuudella tarkoitetaan taas tietoja, jotka tulee julkaista säännöllisin väliajoin markkinoille.

Näitä ovat esimerkiksi osavuosikatsaukset ja yrityksen tilinpäätöstiedot. Tietoja julkistamalla ylläpidetään sijoittajien luottamusta ja luodaan paremmat edellytykset tasapuolille markkinoille. (Finanssivalvonta 2018a)

2.2 Sijoituspalveluyritys

Sijoituspalveluyritykset ovat yrityksiä, jotka ovat saaneet Finanssivalvonnalta toimiluvan tarjota sijoituspalvelulaissa tarkoitettua sijoituspalvelutoimintaa. Laissa sijoituspalvelulla tarkoitetaan rahoitusvälineitä koskevien toimeksiantojen välittämistä ja toteuttamista, sijoitusneuvontaa, omaisuudenhoitoa, rahoitusvälineillä omaan lukuun käytävää kaupankäyntiä, osakkeiden liikkeeseenlaskun järjestämistä ja takaamista sekä monenkeskisen ja organisoidun kaupankäynnin järjestämistä. Sijoituspalveluyritykset voivat myös tarjota toimiluvan varaisesti oheispalveluita asiakkailleen. Oheispalveluita, joita voidaan tarjota, ovat esimerkiksi rahoitusvälineiden säilytys- ja hoitopalvelut, sijoituspalveluun liittyvän luoton myöntäminen tai muun rahoituksen tarjoaminen sekä muun sijoitustoimintaa tukevan aineiston tarjoaminen. (Sijoituspalvelulaki 2012, 15 §; Finanssivalvonta 2018b.)

Finanssivalvonta valvoo sijoituspalveluyritysten toimintaa, vakavaraisuutta ja kannattavuutta. Sijoituspalveluyritysten tulee raportoida omasta toiminnastaan Finanssivalvonnalle. Valvonnalla seurataan sijoituspalveluyritysten riskinottoa ja sitä, että niiden vakavaraisuus ei ole vaarannettuna riskinoton seurauksena. Mikäli sijoituspalveluyrityksessä havaitaan lainvastaisia puutteita toiminnassa tai vakavaraisuudessa, voi yritys joutua maksamaan sakkoja tai pahimmassa tapauksessa menettää toimilupansa puutteiden johdosta. (Finanssivalvonta 2018b.)

2.3 Asiakastietokannan määritelmä

Asiakastietokanta on kokoelma asiakkaisiin liittyviä tietoja, jotka yritys on katsonut tarpeelliseksi kerätä tai on velvoitettu keräämään lainsäädännöllisistä syistä palvelun tarjoamista varten. Asiakastietokannassa tiedot koostuvat yleensä vähintään asiakkaan perustiedoista, kuten muun muassa nimestä ja osoitteesta. Yritysten tarpeet ovat kuitenkin erilaiset, joten tietokantatiedot vaihtelevat näiden tarpeiden mukaan. Tietoja ylläpidetään asiakastietoja varten kehitetyillä tietokannanhallintajärjestelmillä, joissa tietoja voidaan muokata ja etsiä. Yleensä nämä järjestelmät toimivat perustana yritysten toiminnoille,

ja asiakastietokantajärjestelmä onkin usein yhteydessä muihin järjestelmiin, jotka hyödyntävät asiakastietoja omiin prosesseihinsa esimerkiksi laskutuksessa tai logistiikassa. (Vihavainen & Luukkainen 2017.)

Koska asiakastiedot ovat kytköksissä useaan toimintoon, on tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus tärkeää. Väärät tai puutteelliset tiedot asiakkaista voivat aiheuttaa merkittäviä ongelmia yritykselle esimerkiksi toimituksissa ja raportoinneissa. Yritys saattaa pahimmassa tapauksessa joutua maksamaan sanktioita vääristä tiedoista, mikäli lain vaatimia tietoja ei ole ylläpidetty (Rahanpesulaki 2017, 7 luku 7 §). Jotta ongelmilta voidaan välttyä, asiakastietoja on ylläpidettävä ja päivitettävä tasaisin väliajoin. Muutokset yrityksen prosesseissa tai uudet vaatimukset lainsäädännössä, kuten MiFID II -direktiivi, saattavat luoda yritykselle tarpeen ylläpitää lisätietoja asiakkaista asiakastiedoissa. Lisätietojen avulla uudet prosessit saadaan toimimaan tai uudistuksen vaatimukset täytettyä. (Vihavainen & Luukkainen 2017.)

Finanssilaitoksille on lainsäädännössä asetettu vaatimukset tiedoista, jotka asiakkaista on vähintään ylläpidettävä asiakastiedoissa. Vaatimuksista on säädetty useammassa eri laissa, kuten rahanpesulaissa, sekä viranomaisten, kuten Finanssivalvonnan, antamissa ohjeistuksissa, ja niissä asetetut vaatimukset tulee täyttää asiakassuhdetta aloittaessa. Pankeilla ja finanssilaitoksilla on myös lain säätämä velvollisuus pitää asiakastiedot ajantasaisina. Tietoja tulee myös seurata ja tarvittaessa täydentää koko asiakassuhteen ajan (Finanssivalvonta 2018c). Jos asiakkaan tiedot eivät vastaa lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 3 luvun 3 §:ssä säädettyjä minimivaatimuksia, asiakassuhdetta ei saa aloittaa. (Rahanpesulaki 2017, 3 luku; Finanssivalvonta, 2018c.)

Lain määräämät vähimmäisvaatimukset finanssilaitosten asiakastiedoille:

Luonnolliset henkilöt

- nimi, syntymäaika, henkilötunnus ja osoite
- edustajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus. Tarvitaan, mikäli tiliin lisätään valtakirja, jolla joku muu kuin tilinomistaja hoitaa tiliä.
- henkilöllisyyden todistava asiakirja, etätunniste tai muu tunnistetieto, jolla henkilöllisyys pystytään varmentamaan
- asiakastuntemuskysymykset
- jos asiakas on ulkomaalainen, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta, tulee finanssilaitoksen vahvistaa ulkomaan kansalaisuus.

Oikeushenkilöt

- oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä, rekisteriviranomainen ja tarvittaessa yhtiöjärjestys
- edustajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus
- oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet
- oikeushenkilön toimiala
- tosiasiallisen edunsaajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus ja tarvittaessa tarkempi kuvaus omistus- ja määräysvaltarakenteista.
- oikeushenkilön edustajien henkilöllisyyden todistava asiakirja, etätunniste tai muu tunnistetieto, jolla henkilöllisyys pystytään varmentamaan
- asiakastuntemuskysymykset

Näiden lisäksi sijoituspalvelulaissa on asetettu sijoituspalveluyrityksille vaatimus ilmoittaa arvopapereiden ja muiden finanssituotteiden kauppvoja sekä osinkoja koskevia tietoja Verohallinnolle verotusta varten. Verottajan raportointia varten on myös tarpeellista selvittää luonnollisilta henkilöiltä ja oikeushenkilöiltä tietoja heidän verotuksellisesta kotipaikastaan eli siitä, mihin maahan he ovat verovelvollisia sekä heidän verotunnistenumeronsa tähän maahan. (Verohallinto 2018, 1 luku 7 §.)

Sijoituspalveluita tarjoavilla yrityksillä saattaa olla Finanssivalvonnan minimivaatimusten lisäksi omia vaatimuksia, joita voidaan vaatia asiakkaalta ennen asiakassuhteen

perustamista. Laissa säädettyjen vaatimuksien lisäksi pyydetyt tiedot johtuvat useimpien finanssilaitoksen omasta riskiarvioinnista asiakkaita kohtaan tai aivan käytännönsyistä, esimerkiksi helpottaakseen asiakkaan kontaktointia.

Osittain MiFID -direktiiviin vaikutuksista sijoituspalveluyritysten asiakastietokantojen tulee sisältää laajempaa tietoa asiakkaasta itsestään, sijoittajan asiakasprofiilin muodostamista varten. Lisäksi erityisesti kauppaportointia varten tarvitaan asiakkaalta enemmän tietoa. Sijoituspalveluyritysten tulee raportoida asiakkaidensa kaupat viranomaisille, kuten Finanssivalvonnalle.

2.4 Rahanpesu ja asiakastuntemus

Asiakkaiden tunteminen ja rahanpesun estäminen on ollut jo usean vuoden ajan esillä finanssimaailmassa ja mediassa. Aihetta on käsitelty niin käytännön toimenpiteiden johdosta finanssialan toiminnoissa kuin erilaisten rahapesu skandaalien vuoksi. Aihe onkin erittäin ajankohtainen. Valvonta ja lainsäädäntö rahanpesun estämiseen liittyen ovat myös jatkuvassa kehityksessä ja muutoksia näihin tuleekin tasaisin väliajoin. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä on säädetty Suomessa laissa ja siitä on luotu useita toimintaohjeita finanssilaitoksille. Toimintaohjeista useimmat on sovellettu kansainvälisesti sovitusta toimintatavoista ja EU-lainsäädännöstä. Kansainvälistä sopimista tarvitaan toiminnan estämiseen, koska rahanvirrat rahanpesun ja terrorismin yhteydessä liikkuvat myös kansainvälisesti. Viimeisimmät suuret rahanpesuepäillyt Nordea ja Danske Bankia kohtaan tapahtuivat opinnäytetyöprosessin aikana. Molemmista näistä tapauksista epäillään asiakastuntemuksen laiminlyöntejä. (Hänninen & Juutilainen & Knus-Galan, 2019; Brännare & Kuukkanen 2018; Standardi 2.4 2015, 3 luku.)

Finanssipalvelujen tarjoajilla on lakisääteinen velvollisuus tunnistaa ja tuntea asiakkaansa. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakas tulee aluksi tunnistaa, toisin sanoen yksityisellä henkilöllä henkilöllisyys ja yrityksen kohdalla yrityksen päätöksentekijä tulee vahvistaa. Pääsääntönä palveluntarjoajille toimitaan, että niin sanottuja ”anonyymejä” asiakkaita ei saa olla asiakastietokannoissa. Tunnistaminen voidaan tehdä esimerkiksi joko sähköisesti verkkopankkitunnuksilla tai fyysisesti konttorilla, jossa tunnistauminen tehdään henkilöllisyystodistuksesta. (Standardi 2.4 2015, 5 luku.)

Tunnistamisen jälkeen asiakkaan toimintaa, toiminnan taustoja ja varojen alkuperä tulee selvittää palveluntarjoajan toimesta, niin laajasti kuin asiakassuhde sen vaatii. Kuinka

laajasti asiakkaan taustoja tarvitsee selvittää, riippuu siitä, miten palveluntarjoaja on riskiarviointiperusteisesti mitoittanut toimenpiteet. Asiakkaan taustojen selvittäminen tapahtuu asiakastuntemuskysymyksien avulla. Kysymyksissä selvitetään vähintään seuraavat asiat:

Yksityiset henkilöt

- asiakkaan nimi, osoite, henkilötunnus ja kansalaisuus
- tieto onko asiakas merkittävässä julkisessa asemassa tai tällaisessa asemassa toimivan henkilön perheenjäsen tai läheinen yhtiökumppani
- tieto asiakkaan taloudellisesta asemaa kuvaavasta elämäntilanteesta (opiskelija, palkansaaja, eläkeläinen jne.)
- tieto varojen ja säännöllisten rahavirtojen alkuperästä tai lähteestä
- arvio asiakkaan säännöllisten talletuksien ja nostojen määristä
- tiedot asiakkaan toiminnasta ja sen laajuudesta (kuukausittaiset palkkatulot jne.)
- perusteet palvelun ja tuotteen käyttämiselle (lapselle säästäminen, lyhytaikaiset sijoitukset jne.)
-

Oikeushenkilöt

- yrityksen nimi, osoite ja y-tunnus
- tosiasiallisten edunsaajien ja yrityksen edustajien tiedot; nimi, henkilötunnus ja syntymäaika
- tiedot yrityksen omistussuhteista
- tieto onko yrityksen tosiasiallinen edunsaaja merkittävässä julkisessa asemassa tai tällaisessa asemassa toimivan henkilön perheenjäsen tai läheinen yhtiökumppani
- tieto varojen ja säännöllisten rahavirtojen alkuperästä tai lähteestä (ylimääräinen likviditeetti jne.)
- arvio asiakkaan säännöllisten talletuksien ja nostojen määristä
- tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laajuudesta ja laadusta (yrityksen liikevaihto ja toimiala)
- perusteet palvelun ja tuotteen käyttämiselle (yrityksen ylimääräisten rahavarojen sijoittaminen jne.)

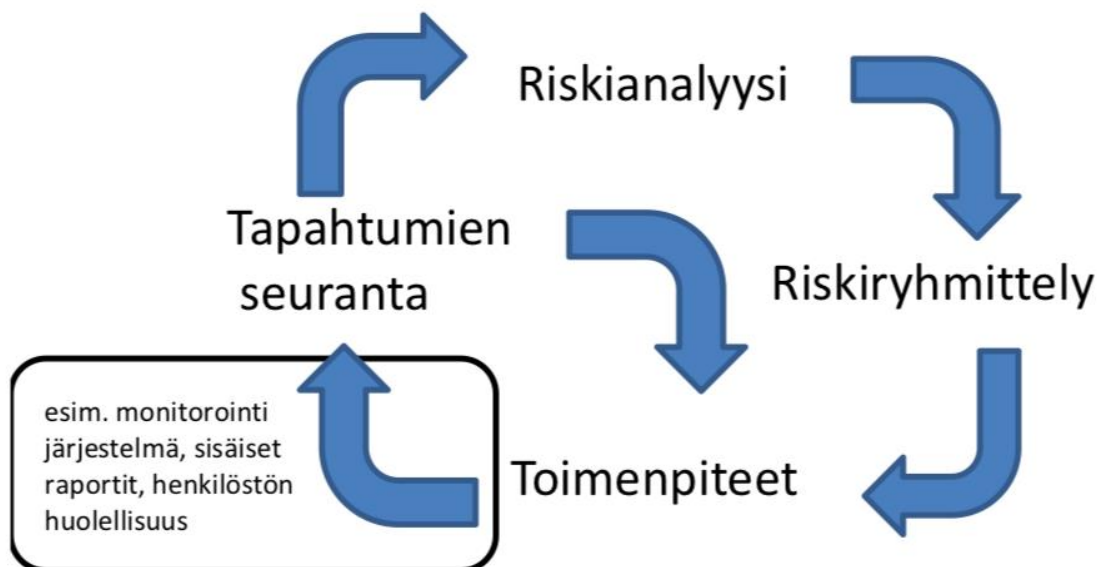
Yllä esitettyjen kohtien lisäksi palveluntarjoajalla voi olla lisäksi omia omaan liiketoimintaan tai riskiarviointiin liittyviä koskevia kysymyksiä, joita ei rahanpesulaissa tai Finanssivalvonnan ohjeissa määritellä pakollisiksi. Palveluntarjoajilla onkin oikeus ottaa asiakkaiden tuntemisen suhteen käyttöön rahanpesulaissa säädettyä tiukempi käytäntö, mikäli tälle katsotaan olevan tarvetta palveluntarjoajan oman riskiarvioinnin perusteella. (Standardi 2.4. 2015, 5.1; Rahanpesulaki 2017, 3 luku 1–3 §.)

Mikäli palveluntarjoaja katsoo asiakassuhdetta arvioidessaan, että asiakkaaseen liittyy rahanpesun, terrorismin rahoituksen tai muun väärinkäytönriskiä kasvattavia tekijöitä, voidaan asiakkaaseen käyttää niin sanottua tehostettua tuntemismenettelyä. Tehostettua tuntemismenettelyä käytetään, jotta asiakkaan taustoja ja todellista riskiä ymmärretään paremmin. Menetellyn avulla palveluntarjoaja arvioi, voidaanko asiakassuhdetta aloittaa. Keinoja, joita esimerkiksi voidaan hyödyntää, ovat varojen alkuperän vahvistaminen erillisistä asiakirjoista, kuten palkkakuiteista, tai yrityksen omistussuhteiden sekä rakenteen tarkempi selvittäminen. Tehostettua tuntemismenettelyä varten kerätyt asiakirjat ja riskiarviointi tulee dokumentoida ja säilyttää asiakastiedoissa viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. (Standardi 2.4. 2015, 5.5 & 5,7; Rahanpesulaki 2017, 3 luku 3 ja 10 §.)

Palveluntarjoajalla on oikeus ja rahanpesulain 1 §:n mukaan velvollisuus olla ottamatta henkilöä tai yritystä asiakkaaksi, mikäli asiakkaan tuntemiseksi vaadittuja toimia ei saada täytettyä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi, että asiakastuntemuskysymyksiin ei ole vastattu tai vaadittuja lisäselvitysdokumentteja ei ole toimitettu asiakkaan toimesta. Asiakkaaksi ottamisesta voidaan myös kieltäytyä, mikäli asiakkaan toiminnan koko, paikka tai toiminnan luonne ei ole soveltuva palveluntarjoajan toiminnan kanssa. (Standardi 2.4 2015, 5.1; Rahanpesulaki 2017, 3 luku 1 §.)

Asiakkaiden tunteminen on jatkuva prosessi palveluntarjoajille ja asiakkaista tehdään jatkuvaa riskiperusteista arviointia. Arviointiprosessia on havainnollistettu kuviossa 1. Prosessi perustuu asiakastuntemuskysymyksiin, joissa asiakkaan profiilista poikkeava käytös pyritään huomaamaan ja mahdolliset väärinkäytöt voidaan estää. Kun poikkeava käytöstä huomataan, tulee asiakkuus arvioida ja tarpeen vaatiessa palveluntarjoaja ryhtyy katsomiinsa riskienhallintatoimenpiteisiin. Jatkuvasta seurannasta johtuen myös asiakkaan tuntemistietoja tulee ylläpitää asiakastiedoissa ja päivittää aika ajoin. Näin

varmistetaan, että asiakkaan elämäntilanteesta ja taloudellisesta tilanteesta saadaan todenmukainen kuva ja näistä poikkeava käytös huomataan. Toisin sanoen palveluntarjoaja tuntee asiakkaansa. (Standardi 2.4 2015, 5.7.)

Kuvio 1. Asiakkaan riskiperusteinen arviointi. (Standardi 2.4 2015, 5.1.)

2.5 Ammattimainen ja ei-ammattimainen asiakas

Sijoituspalvelulaissa on asetettu, että sijoituspalveluyrityksen on luokiteltava asiakkaansa, joko ammattimaisiin tai ei-ammattimaisiin asiakkaisiin. Luokittelun tarkoituksena on määrittellä asiakkaat sen mukaan, minkälaista asiakassuojaa he saavat sijoituksilleen. Tieto tulee olla rekisteröitynä asiakkuuden yhteyteen asiakastietoihin, jotta tiedetään, mitä palveluja asiakkaalle voidaan tarjota. (Sijoituspalvelulaki 2017, 10 luku 1 §.)

Ei-ammattimaisiksi asiakkaisiksi katsotaan suurin osa sijoittajista ja tämä onkin lähtökohtainen luokittelu uusille yksityisille asiakkaille asiakassuhdetta aloittaessa. Luokitteluun kuuluvilla asiakkailla katsotaan olevan vähemmän sijoituskokemusta, minkä johdosta heillä on parempi sijoittajansuoja kuin ammattimaisilla asiakkailla ja he kuuluvat Sijoittajien korvausrahaston piiriin. Ei-ammattimaisia sijoittajia voivat olla esimerkiksi yksityiset henkilöt, pienet yritykset sekä kaikki muut toimijat, jotka eivät täytä sijoituspalvelulain 23§:n määritelmiä ammattimaisista asiakkaista. (Danske Bank; Sijoituspalvelulaki 2017, 1 luku 23 §.)

Ammattimaisiksi asiakkaiksi luokitellaan kaikki yritykset, jotka toimivat rahoitusmarkkinoilla toimiluvanvaraisesti. Näitä yhteisöjä ovat muun muassa pankit, sijoituspalveluyritykset, vakuutusyhtiöt sekä muut rahoituslaitokset tai palveluyritykset, jotka ovat rinnastettavissa tähän toimintaan. Muillakin toimialoilla toimivia yhteisöjä voidaan luokitella ammattimaisiksi, mikäli yritys vastaa suuryrityksen luokittelua liikevaihdoltaan tai pääomaltaan tai mikäli yhteisön finanssitilanteilla käymä kauppa on volyymiltaan suurta. Valtiot ja niiden eri yksiköt luokitellaan myös ammattimaisiksi sijoittajiksi. (Sijoituspalvelulaki 2017, 1 luku 23 §; MiFID II 2014/65EU, Liite 2.)

Joitakin yksityisiä asiakkaita voidaan myös heidän omasta pyynnöstään luokitella ammattimaisina asiakkaina. Sijoituspalveluyrityksen tulee arvioida, onko asiakas tarpeeksi kokenut tekemään päätökset itse ja hänen tulee täyttää kaksi kolmesta asetetusta kriteeristä, jotta luokittelu voidaan muuttaa. Kriteerit ovat, että asiakkaalla on ollut huomattavan suuria liiketoimia tarkasteluajanjaksolla, sijoitusvarallisuus on yli 500 000 euroa tai asiakas työskentelee tai on työskennellyt rahoitusalaalla yli vuoden. Näiden lisäksi hänellä on myös oltava kokemusta toiminnasta. Sijoittajansuoja heikkenee yksityisellä asiakkaalla luokituksen muuttuessa ammattimaiseksi, mutta asiakas pääsee käyttämään sijoitustuotteita ja -palveluita, jotka eivät ole ei-ammattimaisten asiakkaiden saatavilla. (Sijoituspalvelulaki, 23 § 6.)

MiFID II -direktiivin tarkoituksena on parantaa asiakkaiden sijoittajansuojaa, etenkin ei-ammattimaisten asiakkaiden luokitteluun kuuluville. Direktiivi korostaa etenkin sitä, että vastuu varmistaa tuotteiden sopivuus ja palvelun ymmärrettävyys on entistä enemmän sijoituspalveluyrityksillä eikä asiakkaalla itsellään. MiFID II -direktiivissä on asetettu uusina vaatimuksina muun muassa sijoitustuotteiden luokittelu ja kohderyhmien määrittäminen näille tuotteille, kulujen tarkempi avaus ja asiakasluokittelut soveltuvuus- ja asianmukaisuusarvioiden mukaan. Soveltuvuus- ja asianmukaisuusarviota käsitellään myöhemmin luvussa 3.4. Uudistukset parantavat itsessään sijoittajansuojaa palvelun ymmärrettävyyden parantuessa ja ennaltaehkäisten mahdolliset ongelmat. (MiFID II 2014/65EU, 2 jakso, 24 artikla.)

2.6 FATCA-, CRS- ja DAC2-sopimukset

Finanssilaitokset ovat velvollisia selvittämään asiakkaidensa verovelvollisuuteen liittyviä tietoja. Verotustietojen selvittäminen ja raportointi viranomaisille perustuu useampaan kansainvälisesti sovittuun lainsäädäntöön tai standardiin.

2.6.1 FATCA

FATCA eli Foreign Account Tax Compliance Act on Yhdysvalloissa voimassa oleva laki, jonka tarkoituksena on estää Yhdysvaltain kansalaisten tai sinne raportointivelvollisten henkilöiden tai yritysten, veronkiertoa ulkomaisten finanssilaitosten kautta. Suomi ja Yhdysvallat ovat sopineet keskenään verotietojen vaihdosta sopimuksella, joka velvoittaa suomalaisia finanssilaitoksia tunnistamaan Yhdysvaltoihin kytköksissä olevat henkilöt ja yritykset, ja raportoitava näiden varallisuutta ja sijoituksia koskevat tiedot Verohallinnolle vuosittain. Verohallinto raportoi FATCA-sopimuksen vaikutuspiiriin jäävien asiakkaiden tiedot eteenpäin Yhdysvaltojen veroviranomaisille. (Verohallinto 2017, 1 luku.)

FATCA-sopimuksen johdosta kaikkien asiakkaiden asiakastietoihin merkitään tieto siitä, onko asiakas vero- tai raportointivelvollinen Yhdysvaltoihin vai ei. Mikäli asiakkaalla on kytkös Yhdysvaltoihin, tulee henkilön, yrityksen tai yhteisön yhdysvaltalainen veronumero selvittää asiakkaalta. Veronumero vaaditaan tietojen raportointia varten. (Nordea.)

2.6.2 CRS ja DAC2

CRS eli Common Reporting Standard on OECD-maiden välisesti sovittu yhteinen raportointistandardi automaattiseen verotustietojen vaihtoon maiden välillä. Standardi on kehitelty FATCA-sopimuksen pohjalta ja vastaakin raportointitavoiltaan ja muilta käytännöiltään hyvin paljon tätä. Suomi on ennen CRS:ää vaihtanut verotustietoja muiden maiden kanssa ainoastaan näiden pyytäessä tietoja, mutta yhtenäistämällä tavat maiden välillä verotustietoja voidaan vaihtaa vuosittain. (HE 6/2016, 1 luku.)

Euroopan unionissa CRS-raportointi on pantu täytäntöön DAC2-direktiivillä, joka tunnetaan myös nimellä Virka-apudirektiivi. Direktiivi vastaa sisällöltään CRS-standardia ja sen tarkoituksena on ollut poistaa EU-maiden tarve tehdä keskenään erillisiä verotustietojen vaihtoon liittyviä sopimuksia. CRS:stä ja DAC2:sta puhutaan yleensä yhtenäisinä

kokonaisuuksina niiden sisällöllisten vastaavuuksien johdosta. (HE 6/2016, 1.3.; Verohallinto 2017b.)

CRS ja DAC2 velvoittaa finanssilaitoksia tunnistamaan asiakkaidensa asuinvaltion ja verotuksellisen kotipaikan. Asiakkaan varallisuuteen ja sijoituksiin liittyvät tiedot raportoidaan Verohallinnolle, joka välittää tiedot eteenpäin tarvittaessa asuinvaltion veroviranomaiselle. Tiedot vahvistetaan asiakkaan itse annetulla todistuksella, jossa asiakas vahvistaa oman asuinvaltionsa ja verotuksellisen kotipaikkansa sekä ilmoittaa tarvittaessa kyseisen maan verotunnistenumeron. Verotusmaatiedot ja verotunnistenumero kirjataan asiakkaan asiakastietoihin, oikeanlaista veronpidätystä ja raportointia varten. (Verohallinto 2017, 4 luku 4.8 luku.)

Tiedot mahdollisesta kytköksestä Yhdysvaltoihin (FATCA), verotuksellisesta kotipaikasta ja asuinvaltiosta ovat osa asiakastuntemusta ja ne kerätäänkin ennen asiakkuuden aloittamista tai ulkomaille muuton yhteydessä. Asiakkaalla onkin velvollisuus ilmoittaa muutoksista finanssilaitokselle, mikäli hänen asuinvaltioonsa tai verotukselliseen kotipaikkaansa tulee muutoksia. Asiakkaalla velvollisuus on huolehtia tietojen ajantasaisuudesta ja oikeellisuudesta, eli tietoja ei saa vääristää itse annetussa todistuksessa. (Verohallinto 2017, 4 luku 4.8.)

3 MiFID II -direktiivi vaikutus asiakastietoihin

Opinnäytetyön tässä osiossa syvennyttään tarkemmin uudistuksiin, joita MiFID II -direktiivissä on asetettu asiakastietokantoihin liittyen ja siihen, mitkä syyt näiden uudistuksien taustalla on ollut.

3.1 Syyt MiFID II -direktiiville

Vuoden 2008 finanssikriisi ja yleinen markkinakehitys loivat tarpeen uudistaa MIFID I -direktiiviä, joka astui voimaan Suomessa vuoden 2007 loppupuolella. MiFID I -direktiivin tarkoituksena oli yhdentää Euroopan finanssimarkkinoita ja parantaa näiden kilpailukykyä, tehokkuutta ja sijoittajansuojaa sekä luoda asiakaslähtöisempi ajatusmalli finanssialalle. MIFID II -direktiivi jatkaa ja uudistaa MiFID I -direktiivin tarkoituksena tavoitella ja vastaa markkinoiden muuttuneeseen ympäristöön, joka on sijoittamisen nopean

digitalisoitumisen myötä muuttunut merkittävästi MiFID I -direktiivin voimaantulon jälkeen. Direktiivi uudistus painottuu sääntelynsä etenkin sijoittajansuojan laajentamiseen ja luottamuksen palauttamiseen arvopaperimarkkinoihin, joiden uskottavuus kärsi finanssikriisin johdosta. (ESMA 2017a, 9; HE 151/2017 vp, 9.)

Markkinoiden yleinen kehitys teknologisoitumisen ja automatisoitumisen myötä lisäsivät tarvetta uudistaa sääntelyä. Kehityssuunta on lisännyt finanssituotteiden kaupankäynnin nopeutta, kapasiteettiä ja monimutkaisuutta, jota ei MiFID I -direktiiviä laatiessa ole voitu ennustaa. Algoritmiset kaupankäyntijärjestelmät sisältävät ylireagoimisen riskejä markkinoiden muutoksiin, jotka voivat aiheuttaa ylimääräistä volatiliiteettiä markkinoille ja saattavat luoda mahdollisuuksia myös markkinoiden väärinkäytölle. Näiden sääntelyssä olleiden puutteiden ja riskien johdosta teknologisoituminen on pyritty huomioimaan MiFID II -direktiivissä useilla osa-alueilla niin yritysten raportointivaatimuksissa kuin sijoittajansuojassakin. Toimilla pyritään turvaamaan, että kaupankäynti säilyy tasapuolisena ja avoimena kaikille osapuolille. (MiFID II 2014/65EU, 359 kohta 62.)

EU-maiden rahoitusmarkkinoiden yhtenäistyminen ja globalisaatio on myös luonut tarvetta yhtenäistää markkinoiden sääntelyä EU-tasolla. Yhtenäinen sääntely sekä raportointivaatimukset laskevat kustannuksia eri markkinoilla kauppaa käydessä ja mahdollistavat valvoville viranomaisille paremmat mahdollisuudet seurata markkinoita ja havaita väärinkäyttöjä. (ESMA 2017a, 9–10.)

Asiakastietokannan näkökulmasta tämä tarkoittaa uudistuksia ja tietojen keräämistä asiakailta, jotta saadaan luotua tarvittavat puitteet uuden lainsäädännön valvonnan ja käytännön toteuttamiselle.

3.2 Asiakkaan kansalaisuuden raportointi

Asiakkaan kansalaisuuden raportointivaatimuksia on lisätty direktiivi uudistuksessa. Sijoituspalveluyritysten tulee raportoida asiakkaan kansalaisuus tai mahdolliset useammat kansalaisuudet finanssituotteilla käytävän kaupankäynnin yhteydessä kaupparaportoinnissa. Kaupan kirjaavan palveluntarjoajan tulee ilmoittaa henkilön etu- ja sukunimi, kansalaisuus, syntymäaika sekä kansalaisuuden vahvistava tunnistenumero kaupan yhteydessä. Tunnistenumero vaaditaan, jotta asiakkaat saadaan yksilöityä ja tunnistettua luotettavasti sekä yhdenmukaisesti EU-maissa. Yhtenäinen standardi tunnistamista varten

edesauttaa valvovia viranomaisia analysoimaan kaupparaportointitietoja ja mahdollistaa markkinoiden väärinkäytön nopeamman tunnistamisen pienentäen siten myös markkinariskiä. Etenkin tilanteissa, joissa kaupat tapahtuvat toisesta EU-maasta toiseen, yhteisen standardin puuttuminen on ollut ongelmallista ennen MiFiD II -direktiiviä. (Komission delegoitu asetus 2017, 2 artikla)

Kansalaisuuden tunnistamiseksi sijoituspalveluyrityksen tulee hankkia asiakkaalta kansalaisuuden vahvistava dokumentti, kuten esimerkiksi voimassaoleva passi tai muu virallinen asiakirja, jotta tieto voidaan rekisteröidä asiakastietoihin. Pyydettävissä asiakirjoissa on eroja riippuen maasta, jonka kansalaisuus halutaan tunnistaa. Tämä johtuu maiden välisistä eroista käytettävissä olevissa henkilötunnistenumeroissa, joilla kansalaiset yksilöidään, ja näiden esiintyvyys esimerkiksi passeissa vaihtelee maittain. Henkilötunnistenumerot ovat EU-maissa yleisesti joko henkilötunnus- tai verotunnistenumero-muotoisia ja Komission delegoidussa asetuksessa (EU) 2017/590 on säädetty EU-maittain, mitä tunnistenumeroa tulisi ensisijaisesti käyttää kaupparaportoinnissa. Tunnistenumerot maittain on listattu Liitteessä 1. (Komission delegoitu asetus 2017, 6 artikla.)

Mikäli maassa, jonka kansalainen asiakas on, ei ole käytössä erillistä henkilötunnistenumeroa, se ei ole saatavissa tai se ei ole sovellettavissa kaupparaportointitarkoitukseen, tulee asiakkaalle muodostaa tunnistenumero CONCAT-muodossa. CONCAT on raportointitarkoitukseen keinotekoisesti muodostettu tunniste, johon tarvitaan henkilön etu- ja sukunimi, syntymäaika sekä kansalaisuuden ISO-standardoitu maakoodi. Koska muodostaminen perustuu asiakkaan nimen käyttöön, on erityisen tärkeää, että sijoituspalveluyritys varmistaa asiakkaan virallisen nimen ennen tunnisteiden muodostamista. Mikäli nimi on virheellisesti kirjoitettu tai esimerkiksi käytetään henkilön toista nimeä, CONCAT-tunniste muodostuu virheellisesti eikä siten ole validi kaupparaportointia varten. CONCAT-tunniste on toissijainen tunniste, eikä sitä tule käyttää, mikäli maan virallinen henkilötunnistenumero on käytettävissä. Taulukossa 1 on havainnollistettu CONCAT-tunnisteiden muodostamista erilaisissa tilanteissa. (Komission delegoitu asetus 2017, 6 artikla; ESMA 2017b, 25 kohta 5.5.1.)

Taulukko 1. CONCAT-tunniste esimerkkejä (ESMA 2017b, 26.)

First name(s)	Family name/ Surname(s)	Country code + CONCAT	Comment
John	O'Brian	IE19800113JOHN#OBRIA	Padded 'John' to 5 characters. O' is attached to name, not converted. Removed apostrophe.
Ludwig	Van der Rohe	HU19810214LUDWIROHE#	Removed prefix 'Van der'
Victor	Vandenberg	US19730322VICTOVANDE	'Van' is attached not considered a prefix
Eli	Ødegård	NO19760315ELI##ODEGA	Padded 'Eli' to 5 characters. Converted Ø to O, and å to A
Willeke	de Bruijn	LU19660416WILLEBRUIJ	Removed prefix 'de'
Jon Ian	Dewitt	US19650417JON##DEWIT	Padded 'Jon' to 5 characters. Ignored 'Ian', only first name should be used. 'De'-part of 'Dewitt' is not a prefix.
Amy-Ally	Garção de Magalhães	PT19900517AMYALGARCA	Removed hyphen from first name. Transliterated characters.
Giovani	dos Santos	FR19900618GIOVASANTO	Removed prefix.
Günter	Voß	DE19800715GUNTEVOS##	Converted ü to U, and ß to S

Tilanteissa, joissa asiakkaalla on useamman maan kansalaisuus, tulee sijoituspalveluyritysten mahdollisuuksien mukaan pyrkiä tunnistamaan kaikki kansalaisuudet. Direktiivissä katsotaan, että ensisijaisesti kaupparaportointi on tehtävä ETA-maan kansalaisuuden mukaisella tunnisteella ja toissijaisesti käyttäen muiden maiden tunnisteita tai CONCAT-tunnistetta. Mikäli henkilöllä on useamman kuin yhden ETA-maan kansalaisuus, tunnisteena käytetään aakkosjärjestyksessä ensimmäisenä olevan kansalaisuusmaan tunnistetta raportointiin. (ESMA 2017b, 24–25 kohta 5.5.)

Kaksoiskansalaisuuden tunnistaminen ei kaikissa tilanteissa ole aivan mutkatonta sijoituspalveluyrityksille. Ongelmia saattavat aiheuttaa esimerkiksi tilanteet, joissa henkilö on saanut syntymän myötä automaattisesti kaksoiskansalaisen statuksen. Tällöin henkilöllä ei välttämättä ole toisen maan kansalaisuuden vahvistamiseen voimassaolevaa asiakirjaa, kuten passia, tai hänelle ei ole koskaan sellaista myönnettykään. Tilanteissa, joissa kansalaisuutta ei voida vahvistaa laissa määritellyillä asiakirjoilla, tietoa kansalaisuudesta ei kirjata asiakastietoihin eikä siten myöskään raportoida kaupparaportoinnissa. Tietoa ei kirjata, koska toisen maan kansalaisuutta ei pystytä vahvistamaan sijoituspalveluyrityksen toimesta luotettavasti. Sijoituspalveluyrityksillä on kuitenkin velvollisuus tunnistaa ainakin yhden maan kansalaisuus. (ESMA 2017b, 24–25 kohta 5.5.)

3.3 LEI-tunnus

LEI-tunnus eli Legal Entity Identifier on kansainvälisesti käytössä oleva yhteisöt ja yritykset yksilöivä tunnistus, jota käytetään finanssituotteilla käytävään kauppaportointiin. Tunnus on ISO-standardoitu ja se koostuu 20 merkitä, numeroista ja kirjaimista. LEI-tunnus kehiteltiin vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen Financial Stability Boardin toimesta, kun kriisin vaikutuksien kautta huomattiin, että yhtenäiselle kansainvälisesti käytössä olevalle yhteisötunnisteelle on tarvetta, jotta yritysten yksilöintiä ja valvontaa voidaan seurata eri markkinoiden välillä. (EBA 2014, 4–5; GLEIF 2019a.)

LEI-tunnus tuli pakolliseksi yrityksille ja yhteisöille johdannaiskauppaa käydessä 1.11.2017 alkaen EMIR-sääntelyn yhteydessä ja muuhun arvopaperikauppaan liittyen MiFID II -direktiivin voimaantulon yhteydessä 3.1.2018. Sijoituspalveluyrityksen tulleenkin pyytää yrityksiltä ja yhteisöiltä tunnistetta ennen toimeksiantojen toteuttamista ja varmistettava, että tunnus on aktiivinen, jotta kauppaportointi voidaan toteuttaa sääntelyjen mukaan. (Komission delegoitu asetus 2017/104, Liite 1; MiFID II 2014/65EU, 13 artikla ja Taulukko 2 kohta 7.)

Tunnus on pakollinen toimeksiantojen toteuttamiseen kaikille yrityksille, jotka käyvät kauppaa finanssituotteilla ja ovat rekisteröityneet kaupparekisteriin, säätirekisteriin tai omaavat y-tunnuksen. Ainoana poikkeuksena ovat toiminimet, joille LEI-tunnusta ei myönnetä. Tunnusta ei myönnetä toiminimille, koska kaupankäynnin katsotaan tapahtuvan yrittäjänä toimivan luonnollisen henkilön tekemäksi ja vastuunalaiseksi tapahtumaksi, eikä toimeksiantoa siten lueta oikeushenkilön tekemäksi. Toiminimille ei myöskään avata arvo-osuustilimuotoisia tilejä, vaan tili avataan yrittäjänä toimivan luonnollisen henkilön omiin nimiin. (PRH; Euroclear Finland 2018, 20.) LEI-tunnusta ei myöskään vaadita sijoitusrahastojen rahasto-osuuksilla käytävään kaupankäyntiin eikä arvopapereiden omistamiseen. ETF-muotoisiin rahasto-osuuksiin LEI-tunnus vaaditaan. (PRH; Euroclear Finland 2018, 20.)

Yksilöimällä ostaja- ja myyjäosapuolet LEI-tunnisteella yksinkertaistetaan ja tehostetaan kauppaportointia, mikä on eduksi etenkin kansainvälisesti kauppaa käyttäessä tietojen ollessa yhdenmukaisessa muodossa. Muotovaatimusten ollessa samat kansainvälisesti tietojen vertailukelpoisuus paranee ja siten mahdolliset väärinkäytöt saadaan nopeam-

min tunnistettua. Kaikki yritykset ja yhteisöt, joilla on LEI-tunnus, passiivinen tai aktiivinen, löytyvät Global Legal Entity Identifier Foundationin (GLEIF) sivuilta, joka tarjoaa LEI-dataa ilmaiseksi kaikkien käyttöön. GLEIF on perustettu Financial Stability Boardin toimesta vuonna 2014 edesauttamaan LEI-tunnuksien käyttöönottoa ja valvontaa. (ESMA 2017c, 2; GLEIF 2019b.)

3.4 Soveltuvuus- ja asianmukaisuusarvio

Sijoituspalveluita tarjoavien yritysten on hankittava asiakkaalta ennen sijoitusneuvonnan antoa tai esimerkiksi monimutkaiseksi luokitellun finanssituotteen hankintaa tietoja asiakkaan senhetkisestä tilanteesta ja sijoituskokemuksesta. Asiakkaasta tehtävät selvitykset jaetaan kahteen ryhmään niiden laajuuden mukaan; soveltuvuusarvioon ja asianmukaisuusarvioon. (MiFID II 2014/65EU, 25 artikla 2 kohta.)

3.4.1 Soveltuvuusarviointi

Laaja arviointi eli soveltuvuusarviointi on suoritettava, mikäli asiakkaalle tarjotaan suoraa sijoitusneuvontaa tai omaisuudenhoitoa. Kattavammalla arvioinnilla pyritään varmistamaan, että tarjottu palvelu tai sijoitusneuvo vastaa asiakkaan sijoitustavoitteita, ja että hän ymmärtää siihen liittyvät riskit sekä mahdolliset taloudelliset seuraukset. (MiFID II 2014/65EU, 25 artikla 2 §.)

Arvioinnissa sijoituspalveluyrityksen tulee selvittää asiakkaan seuraavat asiat:

Sijoituskokemus ja rahoitusalan tuntemus. Tiedon pohjalta saadaan käsitys siitä, kuinka monimutkaisia tuotteita voidaan tarjota niin, että asiakas kuitenkin ymmärtää, mitä on hankkimassa. Kokemuksen kartoitukseen liittyvät kysymykset voivat liittyä esimerkiksi asiakkaan tuntemiin ja aikaisemmin omistamiin sijoitustuotteisiin, hänen koulustaastaansa tai ammattiinsa. (Handelsbanken; MiFID II 2014/65EU, 25 artikla 2 kohta.)

Esimerkkikysymys sijoituskokemuksen selvittämiseen:

Mitä seuraavista sijoitustuotteista tunnet tai olet omistanut?

- a) Osakkeet
- b) Joukkovelkakirjalainat
- c) Rahastot
- d) ETF-rahastot
- e) Johdannaiset

Taloudellinen tilanne. Kokonaistilanne selvitetään kartoittamalla säännölliset tulot, niiden suuruus ja lähde, varallisuus, kiinteä omaisuus sekä velat ja muut mahdolliset taloudelliset sitoumukset. Taloudellisen tilanteen selvittäminen on oleellista varsinkin monimutkaisiin instrumentteihin tai velkarahalla sijoitettaessa, jolloin riski suuriin tappioihin kasvaa. (Handelsbanken; MiFID II 2014/65EU, 25 artikla 2 §.)

Esimerkkikysymys taloudellisen tilanteen selvittämiseen:

Säännölliset kuukausittaiset tulosi?

- a) 0 - 1000€
- b) 1000€ - 3000€
- c) 3000€ - 5000€
- d) 5000€ - 10 000€
- e) Yli 10 000€

Sijoitustavoite. Sopivan sijoitustuotteen löytämiseksi asiakkaan sijoitustavoitteet tulee selvittää. Selvityksessä kartoitetaan millainen riskinsietokyky/-halukkuus, kuinka pitkä sijoitushorisontti sekä millainen riskiprofiili asiakkaalla on. Sijoitushorisontilla tarkoitetaan aikaa, kuinka pitkäksi ajaksi asiakas on valmis sijoittamaan rahojaan. (Handelsbanken; MiFID II 2014/65EU, 25 artikla 2 §.)

Esimerkkikysymys asiakkaan riskinsietokyvyn ja sitä kautta sijoitustavoitteiden selvittämiseen:

Sijoituksesi arvo laskee 20% kuukauden aikana, mitä teet?

- a) Myyn osan pois
- b) Myyn kaiken pois
- c) Ostan lisää
- d) En tee mitään

Arviointi asiakkaasta suoritetaan kaikkien tietojen pohjalta koostetusta asiakasprofiilista, jonka mukaan asiakkaalle voidaan antaa oikeanlaisia sijoitussuosituksia ja tehdä palvelun soveltuvuuden arviointi. Mikäli tarvittavia tietoja arvioinnin tekoa varten ei ole saatu asiakkaalta, palveluntarjoajan tulee varoittaa asiakasta, että heillä ei ole mahdollisuutta määrittää soveltuuko palvelu tai rahoitusväline asiakkaalle. Mikäli soveltuvuusarvioinnin tuloksen perusteella palvelu ei sovellu asiakkaalle, tulee palveluntarjoajan varoittaa asiakasta palvelun soveltumattomuudesta. Palveluntarjoaja voi myös kieltäytyä tarjoamasta palvelua tai olla antamatta sijoitusneuvontaa asiakkaalle, mikäli katsotaan, että palvelu ei sovellu asiakkaalle. (Sijoituspalvelulaki 2017, 10 luku 4 §; MiFID II 2014/65EU, 25 artikla 3 §.)

Palveluntarjoaja on velvollinen tallentamaan soveltuvuusarvioinnin vastaukset ja johtopäätökset asiakastietokantaansa. Tietojen dokumentoinnilla voidaan vahvistaa tarvittaessa, että annettu suositus on ollut soveltuva asiakkaalle. (MiFID II 2014/65EU, 25 artikla 6 §.)

3.4.2 Asianmukaisuusarviointi

Asianmukaisuusarviointi on soveltuvuusarviointiin verrattuna pienimuotoisempi ja tehdään, kun sijoituspalveluyrityksen tarjoama palvelu on muuta kuin sijoitusneuvontaa tai omaisuudenhoidtoa. Arvioinnissa selvitetään asiakkaan aikaisempi kokemus ja tietämys tarjotusta palvelusta tai rahoitusvälineestä. Siten sijoituspalveluyritys kartoittaa, ymmärtääkö asiakas palveluun liittyvät erityispiirteet ja onko se soveltuva hänelle. Sijoituspalveluyrityksen tulee suorittaa arviointi, ennen kuin palvelua tai rahoitusvälinettä tarjotaan asiakkaalle. (Handelsbanken; MiFID II 2014/65EU, 25 artikla 2 §.)

Asiakkaan antamat puutteelliset tiedot tai kieltäytyminen arvioinnin tekemiseen eivät estä sijoituspalveluyritystä aloittamasta asiakassuhdetta. Palveluntarjoajan on kuitenkin ilmoitettava asiakkaalle, että arviointia ei voida suorittaa puutteellisten tietojen vuoksi eikä arviointia siten voida tehdä. Samoin tilanteessa, jossa arvioinnin perusteella palvelu tai tuote ei sovellu asiakkaalle, tulee palveluntarjoajan varoittaa asiakasta tilanteesta, mikä ei kuitenkaan estä asiakasta hankkimasta tuotetta. Kun asiakkaan katsotaan toimivan ilman sijoituspalveluyrityksen antamaa sijoitusneuvontaa, oletuksena on, että asiakas ottaa itse enemmän vastuuta sijoituspäätöksistään. Tästä johtuen arvioinnin tulokset eivät estä asiakasta aloittamasta palvelusuhdetta. (Handelsbanken; MiFID II 2014/65EU, 25 artikla 2 §.)

3.5 Toimeksiannon tekijän selvittäminen

MiFID II ja MiFIR -direktiivissä uudistettujen kauppaportointivaatimusten perimmäisenä tarkoituksena on edesauttaa valvovia viranomaisia hahmottamaan kokonaiskuva toimintaympäristöstä, jossa kauppa on toteutettu. Oleellisena osana tätä kokonaiskuvan selkeyttämistä direktiivissä on todellisen toimeksiannon tekijän selvittäminen, eli kuka kauppatoimeksiannon on tehnyt tai kuka hänen puolestaan on toiminut. Toimeksiantoja raportoitaessa sijoituspalveluyrityksen on ilmoitettava hintatietojen ja sijoitusinstrumenttitietojen lisäksi tiedot kaupankäynnin osapuolista. Osapuolet raportoidaan joko ostajana tai myyjänä, sekä mahdollisesti lisäksi erillisesti toimeksiannon toteuttaja. (ESMA 2017b, 14 & 32; Komission delegoitu asetus 2017, s.2 kohta 10 & 7 artikla.)

Tilinomistajan tehdessä itse toimeksiantonsa ei sijoituspalveluyrityksen tarvitse erikseen selvittää, kuka toimeksiannot tekee, mutta mikäli sijoituspäätöksen tekee joku muu kuin tilinomistava taho, tulee päätöksen tekevä henkilö, tietokonealgoritmi tai yritys tunnistaa ja yksilöidä. Tilanne voi syntyä esimerkiksi, kun alaikäiselle avataan arvo-osuustili tai asiakas antaa sijoituspalveluyritykselle täyden tilinhallintaoikeuden valtakirjalla. Molemmissa tilanteissa toimeksiantojen takana oleva todellinen henkilö ei ole tilinomistaja itse, ja tästä johtuen toimeksiantojen tekijät tulee tunnistaa. (Komission delegoitu asetus 2017, 8 artikla.)

Kolmannen osapuolen tunnistus tehdään samojen vaatimusten mukaisesti kuin muissakin kauppaportoinnin alaisuuteen jäävissä tapahtumissa. Luonnollisten henkilöiden

kohdalla tunnistukseen käytetään kansallisia tunnuksia, kuten henkilötunnusta, ja juridisten henkilöiden kohdalla tunnistus tapahtuu LEI-tunnuksen avulla. Toimeksiannon tekijän ollessa tietokonealgoritmi tunnistus tapahtuu sijoituspalveluyrityksen toimesta luodun keinotekoisien tunnisteen avulla. (ESMA 2017b, 15–24.)

Käytännössä toimeksiannon tekijän ollessa joku muu kuin tilinomistava taho, toimeksi-
antajan selvittäminen tarkoittaa sijoituspalveluyrityksille erillisen valtakirjan kirjaamista asiakkaan tiliin. Valtakirjan avulla sijoituspalveluyritys pystyy todentamaan, että kolmannella osapuolella on asiakkaan antama oikeutus toimia hänen puolestaan, ja minkälaisella laajuudella oikeutettu henkilö saa toimia. Valtakirjalla saadaan myös kerättyä kolmannen osapuolen yksilöintiin vaadittavat tiedot, jotta valtakirja voidaan rekisteröidä asiakkaan tietoihin. Ilman valtakirjaa muu kuin tilinomistava taho ei voi toteuttaa toimeksi-
antoja.

Vaatimukset todellisen toimeksiannon tekijän raportointiin ei ole ollut yhtä säädeltyä ennen MiFID II -direktiiviä ja esimerkiksi vanhemmat ovat voineet käydä kauppaa alaikäisen lapsen tilillä ilman valtakirjaa tai erillisiä käyttäjätunnuksia. Tilanne on ongelmallinen sähköisillä alustoilla kauppaa käydessä, koska kaupanraportointiin on kirjautunut tilanteessa ainoastaan, että toimeksianto on toteutettu alaikäisen tilillä, mutta ei tarkemmin, kuka todellinen toteuttaja on ollut. Uudistamalla kauppaportointia kolmansien osapuolien tunnistamisen osalta ongelma saadaan poistettua.

4 Tutkimus

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön tutkimusosiota ja perehdytään tarkemmin kvantitatiivisen osion asiakasmääriin. Tutkimuksessa tehty data-aineistoanalyysi on toteutettu aikaisemmissa luvuissa läpi käydyn teorian pohjalta.

4.1 Toteutus

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen yhdistelmänä. Kvantitatiivinen osio koostuu useasta erillisestä data-aineistosta, jotka on analysoitu ja niistä on muodostettu havainnollistavia kuvaajia tuloksien esittämiseksi. Kvanti-

tatiivisen osion aineistot pohjautuvat aikaisemmassa osiossa läpikäytyyn teoriaan aiheesta. MiFID II -direktiivin teoriapohjan käsittely ja selvittäminen ovat tutkimuksen kvalitatiivinen osio. (Saranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 2 luku.)

Aineiston havaintoyksiköt ovat aikasarja-aineistoja, jotka sisältävät tietoja henkilöiden ja/tai yritysten määristä liittyen MiFID II -direktiivissä olleiden uudistusten eri osa-alueisiin. Aihealueisiin liittyen aineistoista on saatu eriteltyä tietoa vuosi-, kuukausi- ja jossain tapauksissa jopa päivätasoisia tietoja koskien henkilöiden ja yritysten lukumääriä. Lukumääriä on havainnollistettu kuvaajilla, jotka on tehty itse kerätyn aineiston pohjalta, Tilastokeskuksen PX-Web-tietokantahauulla tai taltioitu Euroclear Finlandin sivuilta. (KvanttiMOTV.)

Saadakseen käsityksen siitä, kuinka paljon osakkeenomistajia Suomessa on ollut vuonna 2017, tutkimuksen ensimmäisenä aineistona on käytetty Euroclear Finlandin tilastotietoa Suomen osakkeenomistajista. Suomen arvo-osuusjärjestelmän keskusrekisterinä toimivaan Euroclear Finlandiin on rekisteröity kaikkien tilinhoitajien arvo-osuusmuotoiset tai hallintarekisteröidyt tilit. Aineisto antaa hyvän kokonaiskuvan osakkeenomistajien kokonaisuudesta Suomessa ja asettaa viitekehyksen asiakasmäärille. Tutkimuksessa käytettyjen muiden aineistojen analysoinneista saatuja tuloksia on suhteutettu Euroclear Finlandin rekisteröityjen osakkeenomistajien määriin.

Toinen aineisto koostuu suomalaisten yritysten LEI-tunnusten ensirekisteröintien määrästä. Alkuperäinen data-aineisto analyysiä varten on saatu GLEIF-tietokannasta, josta on vapaasti saatavilla kaikki rekisteröidyt LEI-tunnukset maailmassa ja hieman tietoja tunnuksen omaavista yrityksistä. Data-aineisto on rajattu koskemaan ainoastaan Suomeen rekisteröityjä yrityksiä ja yhteisöjä, jotta aineiston koko on järkevä opinnäytetyön laajuuteen nähden ja että tiedot ovat verrattavissa analyysissä hyödynnettyyn Euroclear Finlandin osakeomistajalistaukseen. Rajatun tiedon pohjalta on muodostettu havainnollistavat kuvaajat LEI-tunnusten ensirekisteröinneistä aikavälillä 2017–2018, jolloin tunnuksen käyttö yleistyi ja uudistuksen vaikutukset näkyivät rekisteröintien määrissä. Aineiston pohjalta pystytäänkin havainnollistamaan ja analysoimaan MiFID II -uudistuksen asiakasmäärällisiä vaikutuksia LEI-tunnusten rekisteröintien kautta.

Kolmantena aineistokokonaisuutena olen hyödyntänyt kahta erillistä Tilastokeskuksen tilastoa, joissa on tilastoitu Suomen ulkomaan kansalaisten ja kaksoiskansalaisten määrät vuonna 2017. Tilastoissa on esitetty myös tiedot Suomen kokonaisväkiluvusta kyseisenä aikana ja tilastotiedot on jaoteltu ikäluokituksen mukaan 0–17 ja yli 18-vuotiaisiin. Aineiston pohjalta voidaan arvioida alaikäisten, ulkomaan kansalaisten ja kaksoiskansalaisten määriä, joihin uudistus on vaikuttanut.

4.2 Tutkimus

4.2.1 Suomen osakkeenomistajien määrä ja jakauma

Euroclear Finlandin vuoden 2017 osakkeenomistajien lukumäärällisestä tilastosta ilmenee, että Suomessa oli vuonna 2017 yhteensä 850 909 osakkeenomistajaa, joilla oli yhteensä noin 1,45 miljoonaa arvo-osuustiliä. Kuten taulukoista 2 ilmenee, tilastossa omistajat jaotellaan kuuteen eri omistajaryhmään perustuen heidän juridiseen muotoonsa, jonka tiedot rekisteröidään asiakastietoihin arvo-osuustiliin avaamisen yhteydessä. Opinnäytetyön rajausten mukaisesti tarkempaan tarkasteluun jäävät ryhmät kotitaloudet, yhtiöt, voittoa tavoittelemattomat yhteisöt sekä rahoituslaitokset. (Euroclear Finland 2019a.)

Taulukko 2. Suomen osakkeenomistajien lukumäärä 31.12.2017. (Euroclear Finland 2019a.)

Euroclear Finland tilasto Suomen osakkeenomistajista 31.12.2017

Omistaja	31.12.2017	KS% 31.12.2017
Kotitaloudet	806429	94,77%
Yhtiöt	26922	3,16%
Ulkomaat	10935	1,29%
Voittoa tavoittelem.	5854	0,69%
Julkisyhteisöt	395	0,05%
Rahoituslaitokset	374	0,04%
Yhteensä	850909	100,00%

Taulukossa 2 olevista ryhmistä määrällisesti selkeästi suurin odotuksien mukaan on kotitaloudet, johon luetaan luonnolliset henkilöt, 94,77%:n osuudella. Nämä 806 429 osakkeenomistajaa muodostivat alkuperäisen joukon, jolta tarvitsisi selvittää päivitystarpeet

asiakastietoihin direktiivissä säädettyjen luonnollisia henkilöitä koskevien uudistusten osalta. Luonnollisia henkilöitä koskevat uudistukset olivat todellisen toimeksiannon tekijän selvittämien, mikä tarkoitti valtakirjan lisäämistä asiakkaan tiliin, sekä kansalaisuuk-sien selvittäminen. Suomen vuoden 2017 väestömäärään nähden tämä tarkoitti sitä, että 15,4% suomalaisista oli osakkeenomistajia, joten määrä on ollut merkittävä selvitystyötä ajatellen (taulukko 6).

Toiseksi suurimpaan ryhmään, yhtiöt, luetaan Suomeen rekisteröidyt yritykset, jotka ei-vät kuulu muihin taulukossa 2 lueteltuihin ryhmiin. Toisin sanoen kaikki yksityiset osake-yhtiöt, kommandiittiyhtiöt, avoimet yhtiöt sekä osuuskunnat kuuluvat ryhmään yhtiöt. Yk-sityiset elinkeinonharjoittajat kuuluvat kotitaloudet ryhmään, sillä arvo-osuustilit avataan yrityksen taustalla toimivan luonnollisen henkilön nimiin (Euroclear Finland 2018, 20.). Tili avataan siis luonnolliselle henkilölle, eikä toiminimeä siten lueta yhtiöksi. MiFID II -direktiivi on vaatinut LEI-tunnusten keräämistä ryhmään kuuluvilta yrityksiltä ja yhtei-söiltä.

Taulukosta 3 on nähtävissä, että vuonna 2017 noin puolet Suomessa rekisteröidyistä yrityksistä oli juridiselta muodoltaan yksityisiä elinkeinonharjoittajia eli tarkasteltavien yri-tysten määrä laskee huomattavasti. Ryhmä yhtiöt vastasi 3,16%:a kaikista Eurocleariin rekisteröidyistä osakkeenomistajista, mikä määrällisesti tarkoitti, että noin 13% Suomeen rekisteröidyistä yrityksistä, yksityiset elinkeinonharjoittajat pois lukien, oli osakkeenomis-tajia.

Taulukko 3. Suomeen rekisteröidyt yritykset vuonna 2017 oikeudellisen muodon mukaan. (Ti-lastokeskus 2019a.)

		Yritysten lukumäärä	
2017	SSSSS Toimialat yhteensä	SS Yhteensä	364 514
		01 Luonnollinen henkilö	161 008
		10 Avoin yhtiö	5 260
		11 Kommandiittiyhtiö	15 402
		12 Osakeyhtiö	148 422
		25 Osuuskunta	1 844
		99 Muu oikeudellinen muoto	32 578

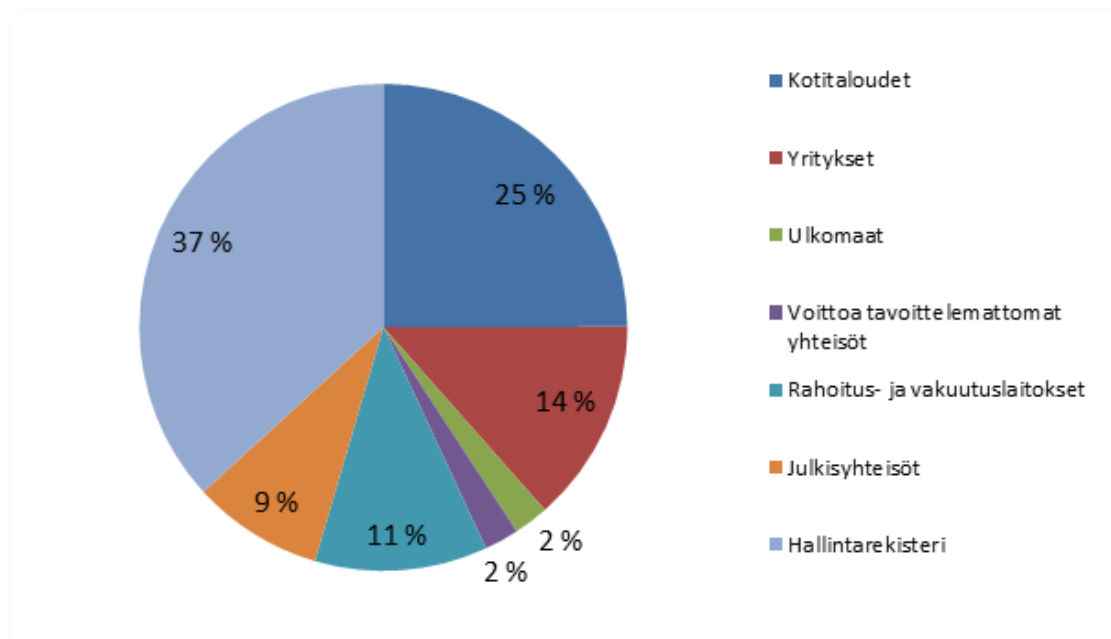
Kaksi viimeistä opinnäytetyön rajausten piiriin jäävää ryhmää, voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ja rahoituslaitokset, vastasivat 0,69%:a ja 0,04%:a osakkeenomistajista. Molem-pien ryhmien yhteisöt ovat yleisesti ottaen aktiivisia finanssialantuotteiden käyttäjiä yh-

teisöjen toiminnan luonteesta johtuen. Rahoituslaitosten aktiivisuus johtuu heidän yritys-toimintansa luonteesta. Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt sijoittavat yhteisön varoja tuottoa tuottavalla tavalla, esimerkiksi säätiöissä, jotta toiminta jatkuu ja on mahdollisimman pitkäkestoista (Säätiöiden ja Rahastojen Neuvottelukunta ry 2010, 12.). Edellä mainitut yhteisöt tarvitsevat myös LEI-tunnuksen kaupankäyntiä varten. Suomeen rekisteröidyistä kaikista voittoa tavoittelemattomista yhteisöistä (Taulukko 4) huomattava osa oli vuonna 2017 osakkeenomistajia; määrä vastasi noin 80% yhteisöistä.

Taulukko 4. Suomeen rekisteröidyt voittoa tavoittelemattomat yhteisöt vuonna 2017 oikeudellisen muodon mukaan. (Tilastokeskus 2019b.)

	Yhteisöjen lukumäärä
	2017
SS Yhteensä	7 311
12 Osakeyhtiö	142
20 Aatteellinen yhdistys	5 946
21 Erityislainsäädäntöön perustuva yhdistys	68
30 Säätiö (säätiölain mukainen)	685
44 Evankelis-luterilainen kirkko	281
45 Ortodoksinen kirkko	24
46 Rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta	110
47 Ylioppilaskunta tai osakunta	38
99 Muut	17

Euroclearin osakeomistajien tilastossa on hyvä huomioida, että vaikka kotitaloudet määrällisesti edustavat lähes 95%:a kaikista osakkeenomistajista, on jakauma omistajuussuhteita rahallisesti mitattaessa täysin erilainen, kuten kuviosta 2 ilmenee. Eroavaisuus johtuu suurista instituutionaalisista sijoittajista kuten työeläkelaitoksista, joiden varallisuus on merkittävä muuttaen omistajuussuhteiden merkitystä huomattavasti. (Euroclear Finland 2019b.)

Kuvio 2. Euroclear Finland Suomen osakeomistuksien jakautuminen sektoreittain 31.1.2019 (Euroclear Finland 2019b.)

Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että MiFID II -direktiivin vaikutukset ovat koskettaneet lähes jokaista, ellei kaikkia näistä osakkeenomistajista vähintään direktiivin voimaantumisen informoinnilla. Kuitenkin omistajaryhmien luokittelujen pohjalta määriä voidaan suhteuttaa tarkemmin. Tilastojen suhteuttaminen Suomen väestöön ja Suomeen rekisteröityjen yhteisöjen ja yritysten määrään auttaa ymmärtämään kokonaisuudessaan päivitysten alaisuuteen jääneiden asiakkaiden määriä.

4.2.2 LEI-tunnus

Tutkimuksen tässä osiossa paneudutaan tarkemmin lukuihin, jotka liittyvät MiFID II -direktiivissä yrityksille ja yhteisöille olleeseen LEI-tunnusvaatimukseen. Yrityksistä ja yhteisöistä puhutaan jatkossa yhteisesti yhteisinä.

Opinnäytetyön rajausten mukaisesti Euroclear Finlandin osakeomistajien tilastosta (taulukko 2) LEI-tunnusvaatimuksen alaiseksi jääviä yhteisöjä oli vuonna 2017 yhteensä 33 150 kappaletta. Taulukossa 5 on kuvattu GLEIF-tietokannan tilastotietoja LEI-tunnusten ensirekisteröinneistä. GLEIF-tietokannan mukaan Suomessa oli 31.12.2017 rekiste-

röityjä LEI-tunnuksia 18 248 yhteisöllä, mikä vastasi noin 55,05%:a Suomen yhteisö-osakkeenomistajista. Kattavuus on varsin heikko ajatellen, että loput 44,95% yhteisöistä ei ole pystynyt toteuttamaan osto- tai myyntitoimeksiantoja 3.1.2018 jälkeen ja kaikki mahdolliset avoinna olleet toimeksiannot on hylätty LEI-tunnuksen puuttumisen johdosta. GLEIF-tietokannan tilastosta ei pysty erittelemään tietoa siitä, onko LEI-tunnus ollut aktiivisena kyseisenä aikana, joten suurella todennäköisyydellä kattavuus on todellisuudessa ollut heikompi.

LEI-tunnusten rekisteröintien määrä kasvoi merkittävästi vuoden 2017 aikana. Uusia tunnuksia rekisteröitiin kesäkuusta 2017 vuoden loppuun mennessä yli 14 000 kappaletta, ja LEI-tunnusten kattavuusprosentti parani jo vuoden 2017 aikana 44,5%. Vuoden 2018 loppuun mennessä yhteisöille myönnettyjä tunnuksia oli rekisteröity jo 25 874 kappaletta ja LEI-tunnusten kattavuus yhteisöosakkeenomistajiin nähden vastasi noin 79,2%:a.

Taulukko 5. Rekisteröityjen LEI-tunnuksien ja LEI-tunnus vaatimuksen alaisuuteen jäävien osakkeenomistajien (pois lukien julkisyhteisöt) määrä 2017–2018. (Euroclear Finland 2019a; GLEIF-tietokanta 2019.)

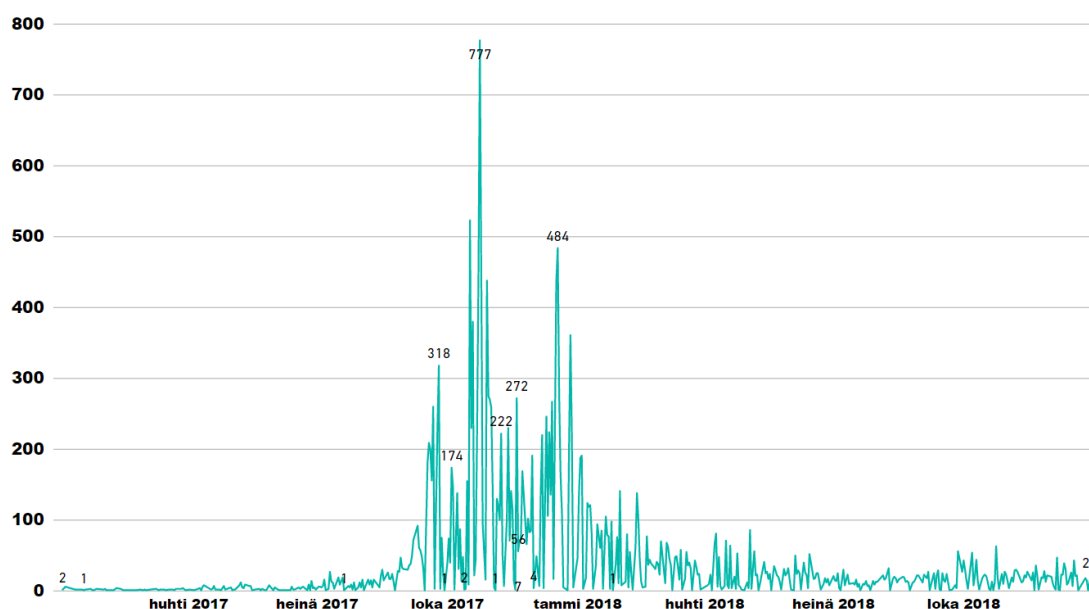
Selite	6/2017	12/2017	12/2018
LEI-tunnuksia rekisteröity	3691	18248	25874
Euroclear osakkeenomistajat	34990	33150	32684
Kattavuus %	10,54	55,05	79,16

LEI-tunnusten rekisteröinneissä on nähtävissä selkeä yhteys MiFID II -direktiivin voimaantulon lähestymiseen, kuten kuvioista 3 on havaittavissa. Kuviossa on kuvattu LEI-tunnusten ensirekisteröintejä niiden rekisteröintipäivän mukaan. Ensirekisteröintien määrä lisääntyikin merkittävästi vuoden 2017 loppua kohti ja yhtenä selittäväksi tekijäksi hakemusten lisääntymiseen voidaan olettaa olevan sijoituspalveluyritysten asiakasviestintä direktiiviin ja tunnuksen tarpeellisuuteen liittyen (Ålandsbanken 2017.). Tunnuksen tarpeellisuutta alettiin myös käsitellä enemmän mediassa syksyn aikana.

”Osakekauppaa käyviltä yrityksiltä vaaditaan jatkossa LEI-tunnus – Mikä ihme se on?” (Kauppalehti 15.10.2017.)

”Käytkö arvopaperikauppaa? Muista hakea LEI-tunnus ajoissa” (Yrittäjät 19.6.2017.)

Aiheen käsittely mediassa lisäsi tietoisuutta yhteisöjen keskuudessa LEI-tunnuksen tarpeellisuudesta vaikuttaen myös hakemusten määriin. Ensirekisteröintien määrä lähti taas vastaavasti huomattavaan laskuun, muutamaa tilastopiikkiä lukuun ottamatta, vuodenvaihteen 2017–2018 jälkeen, kun MiFID II -direktiivi oli jo astunut voimaan (kuvio 3). Tilanne johtuu todennäköisesti siitä, että kaupankäynnin osalta aktiivisimmat yhteisöt olivat hankkineet tunnuksensa ajoissa ennen voimaantulopäivää, jotta kaupankäynti ei keskeydy LEI-tunnuksen puuttumisen johdosta.

Kuvio 3. LEI-tunnuksien ensirekisteröinnit aikavälillä 1.1.2017 – 31.12.2018. (GLEIF-tietokanta 2019.)

Median kirjoituksissa ja keskustelupalstoilla oli myös havaittavissa epäselvyyttä siitä, mitkä yhteisöt ja millä finanssituotteilla kauppaa käytäessä tarvitsevat LEI-tunnuksen. Epäselvyyttä aiheutti varmasti EMIR -sääntelyn ja MiFID II -sääntelyn eriaikainen voimaantuminen ja niissä olevat eri finanssituotteille asettamat LEI-tunnustarpeet. EMIR -asetuksessa, joka astui voimaan ennen MiFID II -direktiiviä 1.11.2017, tunnusvaatimus koskee johdannaisilla käytävää kaupankäyntiä, kun taas MiFID II -direktiivissä tunnusvaatimus koskee muuta arvopaperikaupankäyntiä. Toinen epäselvyyttä aiheuttava tekijä, artikkelien korjausten perusteella, on näyttänyt olevan rahasto-osuuksilla käytävä kauppa, joka on luokiteltu arvopaperikaupankäynniksi ja siten LEI-tunnusvaatimuksen

alaiseksi toimeksiannoksi, vaikka näin ei ole. Rahasto-osuuksilla kauppaa käytäessä LEI-tunnusta ei vaadita yhteisöasiakkailta. (Yrittäjät 2017; Sijoitustieto 2017.)

Epäselvyydet viestinnässä direktiivin vaatimuksista varmasti vaikuttivat tunnusten rekisteröinteihin sekä aikataulullisesti että määrällisesti. Etenkin rahasto-osuuksien luokitteluja koskevat epäselvyydet ovat saattaneet johtaa siihen, että tunnuksia on hankittu tarpeettomasti yrityksille, jotka eivät sitä todellisuudessa olisi tarvinneet.

LEI-tunnus on työllistänyt sijoituspalveluyrityksiä asiakasmäärällisesti asiaan liittyvän viestinnän ja tunnusten keräämisen osalta huomattavasti. Ennen direktiivin voimaantumista tunnuksia on mahdollisesti saatu kerättyä noin 18 000 yhteisöasiakkaalta (taulukko 5). Työ LEI-tunnusten parissa on jatkunut tähän päivään asti yhtäjaksoisena ja tulee myös jatkumaan uusien yhteisöjen aloittaessa sijoittamisen näissä yrityksissä. Keräämistä on kuitenkin saatu tehostettua useimmissa yrityksissä hyödyntämällä GLEIF-tietokannasta ladattavaa tiedostoa, niin sanottua kultaista kopiota, johon päivitetään tiedot kaikista uusista tunnuksista ja muutokset vanhoihin tunnuksiin päivittäin. Tämä tiedosto voidaan päivittää suoraan asiakastietokantoihin, joten seuranta LEI-tunnusten osalta on siis pitkälti automatisoitu. (GLEIF 2019d.)

4.2.3 Alaikäiset, ulkomaan kansalaiset ja kaksoiskansalaiset

Tutkimuksen toisessa osiossa keskistytään yksityisiin henkilöihin ja tämän ryhmän eri MiFID II -direktiiviin liittyvien vaikutusten alaisuuteen jäävien asiakkaiden määrään. Tässä luvussa Suomen väestöstä puhuttaessa termillä tarkoitetaan kaikkia Suomessa asuvia henkilöitä yhteensä, mukaan lukien ulkomaan kansalaisuuden omaavat henkilöt. Suomen kansalaisista puhuttaessa taas tarkoitetaan ainoastaan henkilöitä, jotka omaavat Suomen kansalaisuuden. Yksityisiä henkilöitä, Euroclear Finlandin tilastossa kotitaloudet, oli osakkeenomistajina vuonna 2017 806 429.

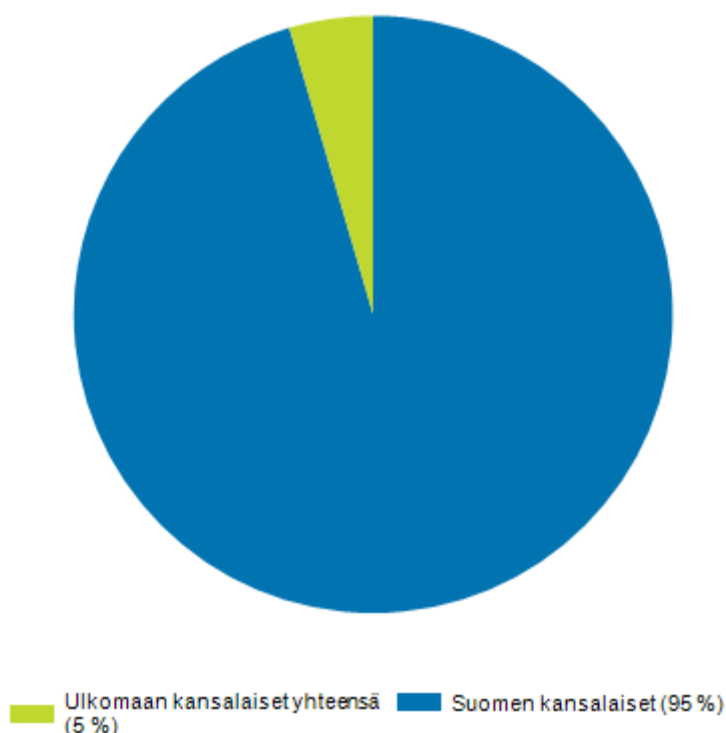
Ulkomaan kansalaiset

Taulukossa 6 ja kuviossa 4 on kuvattu Suomen väestön jakaumaa Suomen kansalaisiin ja ulkomaan kansalaisiin. Taulukossa on lisäksi tarkemmin kuvattu, kuinka suuri osa näihin ryhmiin kuuluvista oli alle 18-vuotiaita ja kuinka suuri osa yli 18-vuotiaita. Tilastosta ilmenee, että Suomen väestöstä vuonna 2017 noin 5% oli ulkomaan kansalaisia, mikä

vastasi määrällisesti 249 452 kansalaista. Heistä 17,8% oli alaikäisiä ja vastaavasti täysi-ikäisiä 82,2%.

Taulukko 6. Suomen kansalaisten ja ulkomaan kansalaisten määrät vuonna 2017 (Tilastokeskus 2019c.)

		Väestö 31.12.		
		Kansalaisuudet yhteensä	Suomen kansalaiset	Ulkomaan kansalaiset yhteensä
2017	Ikäluokat yhteensä	5 513 130	5 263 678	249 452
	- 17	1 066 261	1 021 840	44 421
	18 -	4 446 869	4 241 838	205 031

Kuvio 4. Suomen väestön prosentuaalinen jakauma ulkomaan kansalaisten ja Suomen kansalaisten välillä 2017. (Tilastokeskus 2019c.)

Euroclear Finlandin tilaston mukaan vuonna 2017 Suomessa oli yhteensä 806 429 kotitaloutta, jotka olivat osakkeenomistajia (taulukko 2). Ulkomaan kansalaisten osuutta näistä osakkeenomistajista ei suoranaisesti pystytä vahvistamaan, mutta arviota voidaan tehdä väestörakenteen pohjalta. Väestörakenteen pohjalta suoraan arvioitaessa kotitalousosakkeenomistajista noin 36 500 olisi taustaltaan ulkomaan kansalaisia.

Ulkomaan kansalaisten osakeomistajien määrään voidaan kuitenkin olettaa olevan pienempi kuin suorassa väestörakenteen pohjalta tehdyssä tarkastelussa, kun katsotaan Suomen väestön jakautumista tulotasoittain. Tilastokeskuksen Suomen väestön jakoa tulokymmenyksittäin -tilastossa, joka on opinnäytetyön lopussa liitteenä 2, Suomen kansalaiset ja ulkomaan kansalaiset on jaoteltu tulokymmenyksittäin osuutensa mukaisesti. Tilaston kolmea alinta tuloryhmää tarkasteltaessa on havaittavissa, että ulkomaalaistaustaisten osuus on ylliedustettuna näissä tuloluokissa verrattuna Suomen kansalaisiin. Ulkomaalaistaustaisista 54,7% kuuluu alimpaan kolmeen tuloryhmään, kun vastaavasti suomalaistaustaisten osuus näissä ryhmissä on ainoastaan 28,2%. Tulotasolla on hie- man vaikutusta sijoittamisintoon ja pienituloisilla saattaa olla suurempi kynnys aloittaa sijoittaminen rajallisesta varallisuudesta johtuen. Tämän johdosta voidaan olettaa, että tulotason vaikutukset näkyvät ulkomaan kansalaisten osuudessa Euroclearin kotitalous- osakkeenomistajien määrästä. Tarkkaa arviota siitä, kuinka suuresta vaikutuksesta mää- rällisesti on kyse, on mahdotonta arvioida. (Kauko 2016, 119–124.)

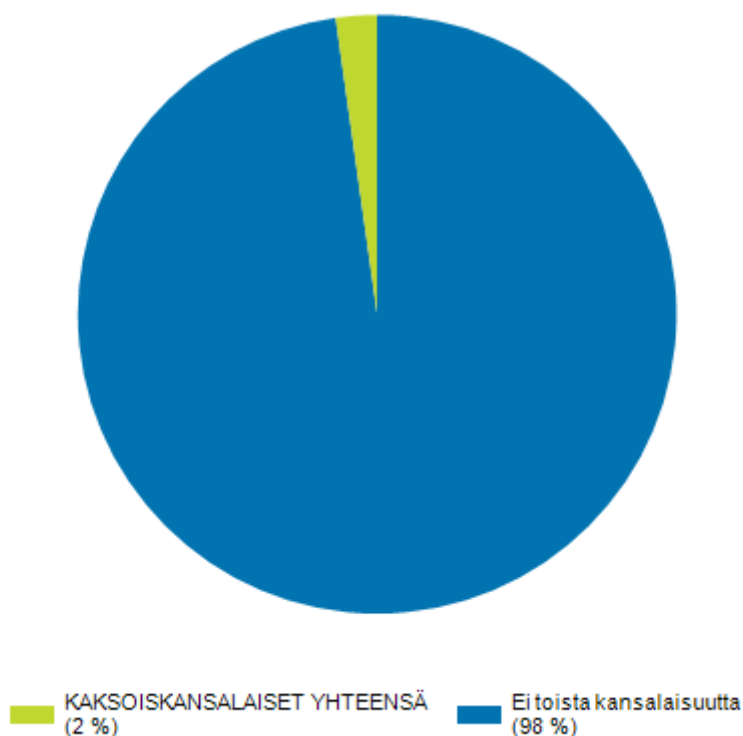
Kaksoiskansalaiset

Kaksoiskansalaiset ovat MiFID II -direktiivin asiakastietokantapäivitysten osalta merkit- tävässä asemassa. Vuonna 2017 Suomessa kaksoiskansalaisia oli 117 024 ja he vas- tasivat noin 2%:a Suomen väestöstä (taulukko 7). Osakkeenomistajiin suhteutettuna kaksoiskansalaisten ryhmä vastasi noin 17 000 osakkeenomistajaa.

Taulukko 7. Suomen kaksoiskansalaisten määrä vuonna 2017. (Tilastokeskus 2019d.)

		Ikäluokat yhteensä	- 17	18 -
2017	KAKSOISKANSALAISET YHTEENSÄ	117 024	31 555	85 469
	MUUT EU(28) MAAT	25 775	7 594	18 181
	MUU EUROOPPA	40 125	7 914	32 211
	AFRIKKA	15 269	5 462	9 807
	AMERIKA	7 667	2 633	5 034
	AASIA	25 984	7 233	18 751
	OSEANIA	850	257	593
	ILMAN KANSALAI SUUTTA	104	21	83
	TUNTEMATON	1 250	441	809

Taulukossa 7 on havainnollistettu, minkä toisen maanosan kansalaisuuden Suomen kaksoiskansalaiset omaavat ja kuinka paljon heitä Suomessa on. Kaksoiskansalaisista muun EU-maan kansalaisuuden omaasi 22%. MiFID II -direktiivin päivitysvaatimusten osalta tämä ryhmä on ollut tärkeä, sillä kauppaportoinnin kansalaisuuden ilmoitusvaatimus koskee etenkin EU-maan kansalaisia. Ryhmä vastaisi Suomen osakkeenomistajista noin 3500 osakkeenomistajaa.

Kuvio 5. Suomen väestön jakauma kaksoiskansalaisien ja yhden kansalaisuuden omaavien mukaan. (Tilastokeskus 2019d.)

Alaikäiset

Alaikäisen huoltaja tai muu alaikäisen nimissä kauppaa tekevä tarvitsee toimeksiantoja tehdäkseen tiliin valtakirjan. Vaade perustuu MiFID II -direktiivissä uudistettuun kauppaportointivaatimukseen, jossa tilinomistajan puolesta toimiva henkilö tulee tunnistaa ja raportoida. Alaikäiset ovat vaatimuksesta johtuen myös opinnäytetyön rajausten mukainen ryhmä, johon MiFID II -uudistukset ovat vaikuttaneet. (Komission delegoitu asetus 2017, sivu 2 kohta 10 & 7 artikla.)

Suomen väestöstä alaikäisiä on 1 066 261 eli 19,3% väestöstä (taulukko 8). Osakkeenomistajien tilastoon suoraan suhteutettuna tämä tarkoittaisi, että noin 155 000 alaikäistä omistaisi osakkeita. Arvio on kuitenkin melko karkea eikä aivan vastaa välttämättä todellisuutta. Hieman tarkempaa arviota todellisesta tilanteesta voidaan tehdä Tilastokeskuksen tekemän varallisuustutkimuksen avulla.

Taulukko 8. Suomen väestön jakauma alaikäisten ja täysi-ikäisien mukaan vuonna 2017. (Tilastokeskus 2019e.)

	Sukupuolet yhteensä		
	Väestö 31.12.		
	Ikäluokat yhteensä	- 17	18 -
2017	5 513 130	1 066 261	4 446 869

Vuonna 2016 tehdyssä tutkimuksessa tarkasteltiin Suomen kotitalouksia ja sitä, miten heidän varallisuutensa on jakautunut eri kotitaloustyypeittäin. Tutkimuksessa käytetyt varallisuustiedot on kerätty pääsääntöisesti erilaisista virallisista rekistereistä, kuten osakkeomistusten suhteen Euroclear Finlandin arvo-osuusrekisteristä, joten tiedot ovat melko tarkkoja. Tutkimuksen pohjalta syntyneestä tilastosta (taulukko 9) on nähtävissä, että kotitalouksien parit, joilla lapsia -ryhmässä on varallisuutta osakkeissa noin 107 000:lla, joka vastaa noin 25%:a kaikista osakkeita omistavista kotitalouksista. Euroclearin rekisterissä vuonna 2016 olleisiin kotitalousosakkeenomistajiin verrattaessa lapsia omaavien parien määrä vastaa noin 13,2%:a osakkeenomistajista. Mikäli laskentaan otetaan mukaan myös ryhmä muut taloudet, johon yhtenä osana luetaan yksinhuoltajat, osuus mahdollisista lapsia omaavista osakkeenomistajista nousee 22,4%:iin kaikista osakkeenomistajista. Vaikka tilastossa ei suoraan mainita, että ryhmän varallisuus osakkeissa on nimenomaan lapsella, voidaan olettaa kyseisten kotitalouksien vanhempien säästävän todennäköisemmin myös lapsillensa osakkeisiin. (Tilastokeskus 2018; Euroclear Finland 2019a.)

Taulukko 9. Kotitaloudet, joilla varallisuutta osakkeissa vuonna 2016. (Tilastokeskus 2019f.)

			2016
5.2 Pörssiosakkeet	Kotitalouksia, joilla varallisuuslajia	Kaikki kotitaloudet	562 872
		1. Yhden hengen taloudet	153 048
		2. Lapsettomat parit	231 287
		3. Parit, joilla lapsia	107 096
		6. Muut taloudet	71 441
	Kotitalouksia, joilla varallisuutta (%)	Kaikki kotitaloudet	21
		1. Yhden hengen taloudet	14
		2. Lapsettomat parit	28
		3. Parit, joilla lapsia	25
		6. Muut taloudet	23

Molemmissa arviointitavoissa luvut ovat melko lähellä toisiaan, joten suuntaa-antavan alaikäisten osakkeenomistajien määrän voidaan arvioida olevan noin 140 000. Luku vastaa noin 250 000 erillistä arvo-osuustiliä, jolle MiFID II -direktiivin mukaisia valtakirjapäivityksiä tarvitsisi tehdä. Tarkkaa määrää on mahdotonta arvioida ilman sijoituspalveluyrityksien asiakastietoihin pääsyä, sillä alaikäisten tileillä on jo ennen valtakirjapaati- musta saattanut olla liitettynä valtakirja, mikä pienentää päivitysvaatimusten alaisuuteen jäävien alaikäisten määrää.

4.3 Yhteenveto

Taulukkoon 10 on koottu yhteen ryhmittäin arviot asiakasmäärästä, joille MiFID II -direktiiviudistusten johdosta olisi tarvinnut tehdä päivityksiä asiakastietoihin. Arviolta asiakkaita on ollut yhteensä noin 213 650, jotka olisivat jääneet näiden päivitysvaatimusten piiriin. Luku on noin 25% kaikista Suomen osakkeenomistajista.

Yksi huomioitavista asioista on, että alaikäisten asiakkaiden kohdalla päivitysvaatimuk- sia on saattanut olla useampi yhden asiakkaan kohdalla, jotta asiakastiedot täyttävät direktiivin asettamat vaatimukset. Tämä tilanne syntyy, kun alaikäinen on kaksoiskansa- lainen tai ulkomaan kansalainen, jolloin asiakastietoihin on tarvinnut päivittää sekä tiedot kansalaisuuden osalta että tieto tiliä hallinnoivasta tahosta. Alaikäiset kaksoiskansalaiset vastasivat noin 3%:a Suomen alaikäisistä ja ulkomaan kansalaiset alaikäiset noin 4%:a. Taulukossa 10 näille alaikäisille on eritelty omat ryhmät, jotta tilanne tulee huomioiduksi

ja arviot asiakasmääristä ovat tarkempia. Ryhmään kuuluvien asiakkaiden määrä on vähennetty muista ryhmistä alaikäisten osuuden mukaan.

Taulukko 10. Arviot MiFID II -direktiivin päivitysvaatimuksen alaisista asiakasmääristä.

Asiakasryhmät		Asiakasmäärät
Yritykset ja muut yhteisöt	Yhteensä	31 150
	LEI-tunnus ennen 31.12.2017	18 200
	Ei LEI-tunnusta 31.12.2017	14 900
Yksityiset henkilöt	Yhteensä	182 500
	Alaikäiset	130 200
	Alaikäiset, joilla kaksoiskansalaisuus	4 200
	Alaikäiset, joilla ulkomaan kansalaisuus	5 600
	Kaksoiskansalaiset	12 500
	Ulkomaan kansalaiset	30 000

Kuten tutkimuksen yhteydessä mainittiin, arviot ovat karkeita analyysissä käytetyn data-aineiston johdosta. Analysointia hankaloitti asiakkaita tarkemmin ryhmittelevän tiedon puuttuminen sekä näiden tietojen saatavuus. Tilastojen pohjalta ei voida päätellä tarkkaan, kuinka suurella osalla alaikäisistä tai ulkomaan tai kaksoiskansalaisuuden omaavista henkilöistä tai yrityksistä todellisuudessa on arvo-osuustili, joka vaatisi MiFID II -tietojen keräämistä. Tilastotiedosta ei myöskään pystytä pääättelemään sitä, onko henkilöllä tai hänen omistamallaan yrityksellä useamassa sijoituspalveluyrityksessä arvo-osuustili, sillä Euroclearin tilastoissa ilmoitetut määrät ovat osakkeenomistajakohtaisia eivätkä tilikohtaisia. Tilit useammalla eri palveluntarjoajalla moninkertaistavat tiedonkeräämisen määrän, sillä tietoja ei luovuteta toisille toimijoille pankkikansalaisuudesta johtuen

eteenpäin. Tarkan tilastotiedon kerääminen vaatisi kaikkien sijoituspalveluyritysten asiakastietokantatietojen erillistä keräämistä ja läpikäymistä, mikä ei ole mahdollista tämän opinnäytetyön laajuuteen nähden tai edes pankkialaisuudesta johtuen.

Puutteiden vuoksi asiakasmäärien laskennassa käytetyt laskentatavat ovat suoraviivaisia, jotta arviot on saatu muodostettua yhdenmukaisesti kaikista rymistä. Tutkimuksen tuloksista voidaan kuitenkin nähdä, että suurimpien arvioiden mukaan asiakasmäärät, joihin direktiivi uudistuksen vaikutukset ovat konkreettisesti näkyneet täydennysvaatimuksen muodossa, ovat olleet todella merkittävät.

5 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia vaikutuksia 3.1.2018 voimaanastuneella MiFID II -direktiivillä on ollut suomalaisten sijoituspalveluyritysten asiakastietokantoihin, sekä kuinka moneen asiakkaaseen arviolta uudistuksen päivitysvaatimukset ovat vaikuttaneet. Vastausta ongelmaan lähdettiin selvittämään seuraavien alatutkimuskysymysten avulla:

1. Mitä vaatimuksia sijoituspalveluyrityksellä on asiakastietokannassa ylläpidettäviin tietoihin?
2. Mitä uutta MiFID II -uudistuksessa säädetään asiakastietokantojen osalta?
3. Kuinka moneen yksityiseen henkilöön tai juridiseen henkilöön nämä asiakastietokantapäivitykset ovat arviolta vaikuttaneet?

Uudistuksen vaikutuksia asiakastietokantoihin tutkittiin käymällä läpi direktiiviä ja muita viranomaislähteitä, joissa aihetta oli käsitelty. Asiakasmääriä taas selvitettiin usean erillisen aineiston avulla, jotka koottiin teorian pohjalta. Asetettuihin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset suurelta osin. Ainoastaan yhtenä tutkimusongelmana olleeseen, MiFID II -direktiivin vaikutuspiiriin jääneiden asiakasmäärien selvittämiseen, ei saatu tarkkoja määriä selvitettyä ja lukumäärät jäivät ainoastaan arvioiksi. Tästä johtuen ilmoitettuja asiakasmääriä tulee pitää ainoastaan suuntaa-antavina mahdollisia jatkotutkimuksia varten.

Sijoituspalveluyrityksillä on lainsäädännössä tarkasti määritellyt minimivaatimukset asiakastiedoille. Laissa säädettyjen minimivaatimusten tarkoituksena on taata, että sijoituspalveluyritykset ovat tunnistaneeet asiakkaansa tarvittavin keinoin ja myös tuntevat asiakkaansa. Nämä tiedot koostuvat muun muassa asiakkaan perustiedoista, kuten nimi- ja osoitetiedoista, asiakastuntemuskysymyksistä sekä yritysten kohdalla omistajatietojen selvittämisestä. Sijoituspalveluyritykset voivat tarvittaessa oman palvelunsa tai riskiarviointinsa mukaisesti pyytää minimivaatimusten lisäksi lisätietoja, joilla täydennetään asiakastietoja. Asiakastiedot toimivat pohjana sijoituspalveluyritysten palveluille, ja asiakastietojen ylläpito onkin yksi oleellinen osa prosessien toimivuuden ja kehittämisen kannalta.

MiFID II -direktiivi toi voimaanastuessaan useita uusia vaatimuksia asiakastietoihin ja uudisti toimialan toimintatapoja muutenkin merkittävästi. Asiakastietojen osalta merkittävimmät ja myös työläimmät uudistukset olivat LEI-tunnuksen pakollisuus yritys- ja yhteisöasiakkaille, kansalaisuuden raportointi sekä todellisen toimeksiannontekijän selvittäminen. Nämä kaikki uudistukset olivat osana uudistuksen myötä tiukentuneita kauppaportointivaatimuksia, joilla pyritään auttamaan valvovia viranomaisia mahdollisten väärinkäyttöjen tunnistamisessa toimeksiannontekijöiden tarkemman yksilöinnin kautta. Uudistukset myös edesauttavat markkinoiden toimivuutta EU-tasoisesti yhtenäistettyjen vaatimusten kautta ja mahdollistavat paremmat edellytykset kaupankäynnin digitalisoinnille.

Uusien tietojen kerääminen asiakkaista edesauttaa etenkin kauppaportoinnin tehostumista ja nopeutumista EU-tasolla. Kun toimeksiannon yhteydessä yritykset ja yksityiset henkilöt saadaan tunnistettua nopeammin, vähentää tämä kauppaportointivivettä, mikä taas edesauttaa osakemarkkinoiden hintojenmuodostumista. Kauppaportointiviiheen lyhentyessä sijoittajat saavat ajantasaisempaa tietoa osto- ja myyntitransaktioista, minkä käytännössä tulisi parantaa osakkeiden likviditeettiä, kun tarjouskirjat toimivat lähes reaaliaikaisesti ja tietoa on enemmän saatavilla. Tämä tieto hyödyttää etenkin ei-ammattimaisia sijoittajia, kun ammattimaisten sijoittajien suuret tarjoukset näkyvät tarjouskirjoissa ennen kauppojen toteutumista, minkä johdosta markkinoilla on aikaa reagoida volyymeiltään suuriin kauppoihin korjaten markkinahintaa. (HE 151/2017 vp, 106–107) Euroopantason tarkan tiedon raportoinnin kaupoista ja niiden määristä on tarkoitus auttaa sijoittajia saamaan reaaliaikaista tietoa EU:n eri markkinoista. Tämä on ai-

kaisemmin ollut Euroopassa kustannuksiltaan sijoittajille kallista, ja yhdistettyjen kaupparaportointitietojen onkin haluttu auttavan hintakilpailun muodostumista Euroopan markkinatiedon saralle, jotta kustannukset laskisivat. Markkinoiden vertailtavuuden helpottumisen ajatellaan myös lisäävän Euroopan markkinoiden välistä kaupankäyntiä sijoittajien joukossa, osittain laskeneiden kaupankäyntikustannuksien kautta. (HE 151/2017 vp, 106)

Monille sijoituspalveluyrityksille haastavaksi MiFID II -direktiivin asiakastietojen täydennyksissä on saattanut muodostua tietojen keräämisen suuri määrä ja näiden tietojen läpikäynti. Kerättävät tiedot ovat suurelta osin henkilöllisyystodistuksista vahvistettavia, esimerkiksi kansalaisuus ja siihen liittyvä tunniste, mikä useimmissa tapauksissa vaatii manuaalista käsittelyä, mikäli palveluntarjoajalla ei ennestään ole ollut tunnistusta tukevaa mahdollisuutta. Monelta osin myös järjestelmä uudistuksia on tarvittu, jotta uutta tietoa on saatu lisättyä asiakastietojärjestelmään ja sitä pystytään hyödyntämään uudistuksen mukaisesti. Manuaalinen työ, järjestelmien uusiminen sekä henkilöstön kouluttaminen aiheuttavat kustannuksia palveluntarjoajille, ja Finanssivalvonnan vuonna 2017 esittämien arvioiden mukaan MiFID II -direktiivillä tulisi olemaan merkittäviä suoria vaikutuksia niin yritysten oman toiminnan järjestämiseen kuin talouteen (HE 151/2017 vp, 104). EU-komission direktiivin kustannuslaskelmien pohjalta hallituksen esityksessä arvioitiin, että suomalaisten sijoituspalveluyritysten ja rahoituslaitosten toimeenpanokustannusten osuudeksi tulee arvioilta noin 4,9–31 miljoonaa euroa ja jatkuvia noudattamiskustannuksia 2,9–25 miljoonaa euroa (HE 151/2017 vp, 108). Kustannusarvioita on tehty usealla eri laskentatavalla eikä tarkkaa tietoa kustannuksista pystytty arvioimaan. Yritysten on kuitenkin tarvinnut tehdä suuria investointeja, jotta toiminta on direktiivin mukaista.

Yritysten ja yhteisöjen asiakastietojen osalta haasteita saattaa muodosta LEI-tunnus, jonka kattavuus ei todennäköisesti tule koskaan saavuttamaan 100%:a. Pieniä määriä osakkeita omistaville tai pienellä volyymilla kauppaa käyville yhteisöille ei ole rahallisesti hyödyllistä hankkia LEI-tunnusta tunnuksen vuosittain uusittavan luonteen vuoksi. Tunnus aiheuttaa enemmän kustannuksia yhteisölle, mikäli omistettu osake tai muu finanssituote, joka kuuluu LEI-tunnusvaatimuksen piiriin, tuottaa vähemmän osinkotuottoa tai myyntivoittoa kuin LEI-tunnuksen kustannukset. Ongelmalliseksi täyden kattavuuden saamiselle muodostuu myös niin sanotut ”ikuiset holdaajat” eli omistajat, jotka eivät koskaan myy omistuksiaan. Tilanne on ongelmallinen, koska tunnuksen hankkimiseen ei ole pakottavaa tarvetta, koska mikäli toimeksiantoja ei tehdä, ei myöskään LEI-tunnukselle

ole tarvetta. Yhteisöt saattavat siten hankkia tunnuksen kertaluontoisesti vuodeksi, jotta voivat toteuttaa myyntitoimeksiannon. Vuosittainen uusimistarve myös todennäköisesti aiheuttaa tilanteen, jossa osa yhteisöistä, joiden kaupankäynti ei ole aktiivista, uusivat tunnuksen ainoastaan tarpeen vaatiessa aiheuttaen sijoituspalveluyrityksille tarpeen seurata LEI-tunnuksen aktiivisuustilaa.

Uudistus vaikutti kokonaisuudessaan erittäin laajasti asiakasrajapinnan toimintaan, mistä johtuen vaikutukset olivat myös erittäin laajat asiakasmäärällisesti. Käytännössä voidaan puhua, että uudistus on koskettanut jokaista sijoituspalveluyritysten asiakasta vähintään MiFID II -direktiivistä tehdyn viestinnän kautta. Toimenpiteitä uudistus on kuitenkin vaatinut hieman pienemmältä osalta asiakkaita ja tutkimuksessa arvioitujen lukujen mukaan puhuttaisiin noin 25%:sta kaikista Suomessa olevista osakkeenomistajista.

5.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Opinnäytetyössä on pyritty noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä läpi koko työn sekä vahvistamaan esitetty tieto luotettavilla lähteillä. Luotettaviksi lähteiksi työssä on luettu viranomaisten, kuten Finanssivalvonnan sekä Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisten sivustot, aineistot ja julkaisut sekä muiden finanssialan toimijoiden vastaavat julkaisut, jotka ovat kaikkien vapaasti saatavilla. Käytetyt lähteet on kirjattu viitteiksi tekstiin ja koottu työn loppuun yhtenäiseksi lähdeluetteloksi.

Tutkimuksen kvantitatiivisessa osiossa käytetyt data-aineistot ovat myös vapaasti haettavissa Tilastokeskuksen, Euroclear Finlandin sekä GLEIF-palvelun kautta. Näistä yhteisöistä jokainen on virallinen käytetyn aineiston ylläpitäjä tai tuottaja, joten käytettyjä aineistoja voidaan pitää luotettavina. Tutkimus on myös mahdollista toistaa heidän ylläpitämän historiatietonsa avulla.

Työn kvalitatiivisen osion validiteettia on pyritty parantamaan käyttämällä lähdeaineistona itse MiFID II -direktiiviä ja siitä Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) ja Finanssivalvonnan toimesta tekemiä käytännön ohjeita alan toimijoille. Etenkin hyödyntämällä käytännön ohjeita työhön on saatu luotettavaa tietoa siitä, miten uudistuksen vaikutukset näkyvät asiakkaille niiden antaessa suoria toimintaohjeita finanssialan toimijoille siitä, miten direktiiviä tulisi soveltaa. Käytettäessä lähteinä viranomaisten suoria ohjeita alan toimijoille voidaan niiden olettaa olevan päteviä sekä ajantasaisia ja siten

parantavan tutkimuksen validiteettia. Kvantitatiivisen osion osalta tutkimuksen validiteetin voidaan arvioida olevan hyvä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Perehtymällä tarkasti uudistukseen ja aihealueen yleiseen teoriaan pyrittiin parantamaan tutkimuksen kvantitatiivisen osion validiteettia. Tarkalla perehtymisellä aihealueeseen saatiin valikoitua oikeat aineistot asiakasmäärien tutkimiseen, ja aiheesta oli tarpeeksi ymmärrystä aineistojen muodostamista varten muun muassa Tilastokeskuksen tilastoista. Aineistojen analysoinnissa käytettiin aihealueittain samoja menetelmiä ja ne on pyritty avaamaan tekstissä mahdollisimman tarkasti, jotta lukija ymmärtäisi analysointiprosessin. Lopulliset tulokset analysoinnista ja aineistosta on myös pyritty havainnollistamaan mahdollisimman tarkasti kuvaajien avulla. Käytettävissä olleiden aineistojen pohjalta validiteetin voidaan sanoa onnistuneen kohtalaisesti tutkimuksen kvantitatiivisen osion osalta. (KvantiMOTV.)

Tutkimuksen validiteettia arvioitaessa esiin on nostettava jo aikaisemmin kvantitatiivisen osion tuloksia tarkasteltaessa mainittujen asiakasmäärien tarkkuus. Tutkimuksessa saadut tulokset ovat ainoastaan arvioita asiakasmääristä tarkan pohja-aineiston puuttumisen vuoksi. Tästä johtuen ilmoitettuja asiakasmääriä tulee pitää ainoastaan suuntaa-antavina, mikäli tuloksia hyödynnetään mahdollisia jatkotutkimuksia varten.

5.2 Lopuksi

Opinnäytetyöprosessin voin sanoa olleen kokonaisuudessaan itselleni haastava. Kirjoitin opinnäytetyötä täysipäiväisen työn ohessa, asuen osan kirjoitusajasta ulkomailla ja osan Suomessa. Työt veivätkin hieman mukanaan venyttäen kirjoitusprosessia.

Työn kirjoittamisesta opin kuitenkin hyvin ajanhallintaa ja itsekuria omatoimista työntekoa kohtaan. Myös tietopohjani aihealueeseen liittyen kasvoi huomattavasti. Työskentelin opinnäytetyötä aloittaessa sijoituspalveluyrityksen asiakastietokannanhallinnassa ja sitä kautta myös MiFID II -direktiivin parissa. Yrityksessä tehtyjen direktiivin voimaantumisen valmistelujen kautta minulle oli kertynyt jo tietopohjaa aihealueesta, mutta etenkin raportointikäytäntöjen ja direktiivin taustojen osalta opin paljon uutta.

Jatkotutkimusta ajatellen direktiivin valmisteluissa mainittiin muun muassa, että MiFID II -direktiivin tarkoituksena olisi lisätä EU-maiden markkinoiden välistä kaupankäyntiä sekä

edesauttaa markkinoiden väärinkäytön tunnistamista. Molemmista aiheista olisi mielenkiintoista tehdä jatkotutkimusta siitä, onko kumpaankaan tullut määrällisesti näkyvää muutosta direktiivin voimaantulon jälkeen.

Lähteet

Brännare, Stina & Kuukkanen, Tatu 2018. Danske Bankin pääjohtaja eroaa 200 miljardin euron rahanpesuskandaalin takia, mukana vyyhdissä Sampo- pankin vanhoja asiakkaita. YLE 19.9.2018. Päivitetty 19.9.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10411906>. Luettu 20.3.2019.

Danske Bank. Sijoittaja-asiakkaiden luokittelu. <https://danskebank.fi/PDF/MiFid/Sijoittaja-asiakkaiden-luokittelu.pdf>. Luettu 1.4.2019.

EBA 2014. Recommendation. On the use of the Legal Entity Identifier (LEI). European Banking Authority. <https://eba.europa.eu/documents/10180/561173/EBA-REC-2014-01+%28Recommendation+on+the+use+of+the+Legal+Entity+Identifier%29.pdf>. Luettu 10.4.2019.

ESMA 2019a. MIFID II. www.esma.europa.eu/policy-rules/mifid-ii-and-mifir. Luettu 1.4.2019.

ESMA 2017a. Final Report. Guidelines on MiFID II product governance requirements. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma35-43-620_report_on_guidelines_on_product_governance.pdf. Luettu 1.2.2019.

ESMA 2017b. Ohjeet. Kaupparaportointi, tarjouskirjanpito ja kellotahdistus MiFID II:n mukaisesti. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma-2016-1452_guidelines_mifid_ii_transaction_reporting_fi.pdf. Luettu 1.2.2019.

ESMA 2017c. Briefing 9.10.2017 ESMA70-145-238. Legal Entity Identifier. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma70-145-238_lei_briefing_note.pdf. Luettu 10.4.2019.

Euroclear Finland 2018. Arvo-osuusjärjestelmän kirjaamisohje – Marraskuu 2018. <https://www.euroclear.com/dam/EFi/Legal/Arvo-osuusjarjestelman-kirjaamisohje.pdf>. Luettu 4.2.2019.

Euroclear Finland 2019a. Tilastot. <https://www.euroclear.com/finland/fi/statistics.html>. Luettu 2.3.2019.

Euroclear Finland 2019b. Tilastot – Omistusrakenne. <https://www.euroclear.com/finland/fi/statistics/owner-structure.html>. Luettu 20.3.2019.

Euroopan Parlamentin ja Neuvoston direktiivi 15.5.2014/65/EU. EUR-lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0065&from=EN>. Luettu 7.4.2019.

Finanssivalvonta 2018a. Liikkeeseenlaskijan tiedonantovelvollisuus. Päivitetty 10.9.2018. <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Listayhtiolle/Tiedonantovelvollisuus/Pages/Default.aspx>. Luettu 10.2.2019.

Finanssivalvonta 2018b. Sijoituspalveluyritykset. Päivitetty 15.6.2018. <https://www.finanssivalvonta.fi/paaomamarkkinat/sijoituspalvelun-tarjoajat/>. Luettu 15.2.2019.

Finanssivalvonta 2018c. Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen. Päivitetty 6.9.2018. <https://www.finanssivalvonta.fi/paaomamarkkinat/rahanpesun-estaminen/asiakkaan-tunteminen-ja-tunnistaminen/>. Luettu 25.3.2019.

GLEIF 2019a. Introducing the Legal Entity Identifier (LEI). <https://www.gleif.org/en/about-lei/introducing-the-legal-entity-identifier-lei>. Luettu 10.4.2019.

GLEIF 2019b. This is GLEIF. <https://www.gleif.org/en/about/this-is-gleif>. Luettu 10.4.2019.

GLEIF 2019c. LEI Search 2.0 Beta. <https://search.gleif.org/#/search/expert-Mode=false#search-form>. Luettu 15.2.2019.

GLEIF 2019d. GLEIF Golden Copy and Delta Files. <https://www.gleif.org/en/lei-data/gleif-golden-copy>. Luettu 25.3.2019.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 6/2016. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160006>. Luettu 10.4.2019.

Hallituksen esitys HE 151/2017 vp. Eduskunta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_151+2017.pdf. Luettu 26.3.2019.

Handelsbanken. Sijoituspalvelun tarjoamisessa noudatettavat asiakasluokitteluun, tiedonantovelvollisuuteen ja selonottovelvollisuuteen liittyvät menettelytavat. [https://www.handelsbanken.fi/shb/inet/icentfi.nsf/vlookuppics/10_sijoittaminen_mifid_luokittelukriteerit/\\$file/mifid-luokittelukriteerit.pdf](https://www.handelsbanken.fi/shb/inet/icentfi.nsf/vlookuppics/10_sijoittaminen_mifid_luokittelukriteerit/$file/mifid-luokittelukriteerit.pdf). Luettu 10.4.2019.

Hohti, Paavo & Kilpinen, Kai 2010. Säätiön hyvä hallinto. Säätiöiden ja Rahastojen Neuvottelukunta ry. Helsinki. http://www.saatiopalvelu.fi/media/tietolaari-files/julkaisut/saation-hyva-hallinto_1271855059.pdf. Luettu 20.3.2019.

Hänninen, Jyri & Knus-Galán, Minna & Juutilainen, Ville 2019. Haamujohtajia, pöytälaatikkoyhtiöitä ja pimeitä rahavirtoja – tietovuoto paljastaa, miten Nordea kytkeytyy valtaavan rahapesukoneiston toimintaan. YLE MOT 4.3.2019. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/03/04/haamujohtajia-poytalaatikkoyhtiota-ja-pimeita-rahavirtoja-tietovuoto-paljastaa>. Luettu 20.3.2019.

Kauko, Kaarlo 2016. Kansakunnan varallisuus. Deskriptiivinen analyysi suomalaisten kotitalouksien rahoitusvarallisuuteen. Kotitaloudellinen aikakauskirja. 112 vsk. – 2/2016. <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2016/05/22016-kauko-1.pdf>. Luettu 25.3.2019.

Komission delegoitu asetus (EU) 2017/590. EUR-lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R0590&from=SL>. Luettu 1.2.2019.

KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Luettu 15.3.2019.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170444#Pidp446188464>. Luettu 20.3.2019.

Leino, Anne 2017. Osakekauppaa käyville yrityksiltä vaaditaan jatkossa LEI-tunnus – Mikä ihme se on?. Kauppalehti. Päivitetty 15.10.2017. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/osakekauppaa-kayviltayrityksilta-vaaditaan-jatkossa-lei-tunnus-mika-ihme-se-on/1f261ae6-4e27-3a2b-ae28-39f6f2e5d798>. Luettu 25.3.2019.

Niskanen, Jyrki & Niskanen, Mervi 2007. Yritysrahoitus. Edita Publishing Oy. Helsinki. <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/978-951-37-5267-5>. Luettu 7.4.2019.

Nordea. Usein kysyttyä – FATCA. <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/tule-asiakkaaksi/usein-kysyttya-fatca.html>. Luettu 10.4.2019.

Patentti ja rekisterihallitus. LEI-tunnus. <https://www.prh.fi/fi/lei-tunnus.html>. Luettu 7.2.2019.

Pulkinen, Verner 2017. Miksi osakkeet laskee ja nousee?. Inderes. <https://www.inderes.fi/fi/miksi-osakkeet-laskee-tai-nousee>. Luettu 7.4.2019.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>. Luettu 02.04.2019.

Sijoituspalvelulaki 14.12.2012/747. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120747#O1L1P15>. Luettu 10.2.2019.

Sijoitustieto 2017. Sijoituskeskustelu > Edistyneet sijoittajat > LEI-tunnus. Päivitetty 1.2.2019. <https://www.sijoitustieto.fi/sijoituskeskustelu/edistyneet-sijoittajat/lei-tunnus>. Luettu 25.3.2019.

Sjöblom, Santeri 2017. MiFID II- kokonaisuudistuksen tuomat muutokset sijoitustneuvontaan: Ei-ammattimaiset yksityishenkilöt. Opinnäytetyö. Liiketalous. Turun Ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017121120582>. Luettu 7.4.2019.

Standardi 2.4. dnro 2/101/2010 2015. Asiakkaan tunteminen – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Finanssivalvonta.

Tilastokeskus 2019a. Yritykset toimialoittain ja oikeudellisen muodon mukaan, 2013-2017. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokanta. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__yri__yrti__oik/statfin_yrti_pxt_005.px/table/table-ViewLayout2/?rxid=deb27f44-c2ce-4f34-b4b9-bada9d34c34d. Luettu 20.3.2019.

Tilastokeskus 2019b. Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt oikeudellisen muodon mukaan, 2013-2017. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokanta. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__yri__yrti__voi/statfin_yrti_pxt_010.px/table/tableViewLayout2/?rxid=deb27f44-c2ce-4f34-b4b9-bada9d34c34d. Luettu 20.3.2019.

Tilastokeskus 2018. Laatuseloste: Kotitalouksien varallisuus. Päivitetty 5.6.2018. http://tilastokeskus.fi/til/vtutk/2016/vtutk_2016_2018-06-05_laa_001_fi.html. Luettu 37.3.2019.

Tilastokeskus 2019c. Kansalaisuus iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain, 1990-2018. Tilastokeskuksen PX-web-tietokanta. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rg.px/table/table-ViewLayout2/?rxid=ec24b543-1be9-4fc6-b75a-57e4de979d0e. Luettu 26.3.2019.

Tilastokeskus 2019d. Suomen kansalaiset, joilla kaksoiskansalaisuus iän ja toisen kansalaisuuden mukaan, 2000-2018. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokanta. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rk.px/table/tableViewLayout2/?rxid=deb27f44-c2ce-4f34-b4b9-bada9d34c34d. Luettu 27.3.2019.

Tilastokeskus 2019e. Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan, 1970-2018. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokanta. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rd.px/table/table-ViewLayout2/?rxid=deb27f44-c2ce-4f34-b4b9-bada9d34c34d. Luettu 26.3.2019.

Tilastokeskus 2019f. Kotitalouksien varat, velat ja tulot kotitalouden elinvaiheen mukaan 1987-2016. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokanta. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tul__vtutk/statfin_vtutk_pxt_002.px/table/tableViewLayout2/?rxid=deb27f44-c2ce-4f34-b4b9-bada9d34c34d. Luettu 27.3.2019.

Tilastokeskus 2019g. Asuntoväestö tulokymmenyksittäin ja syntyperän mukaan 1995-2017. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokanta. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tul__tjkt/statfin_tjkt_pxt_010.px/table/tableViewLayout2/?rxid=deb27f44-c2ce-4f34-b4b9-bada9d34c34d. Luettu 15.3.2019.

Valanne, Laura 2018. MiFID II- direktiivin vaikutukset sijoittamiseen. Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017120119304>. Luettu 7.4.2019.

Valtiovarainministeriö 2019. Arvopaperimarkkinoiden toiminta. <https://vm.fi/rahoitusmarkkinat/arvopaperimarkkinoiden-toiminta>. Luettu 3.2.2019.

Verohallinto 2017. Verohallinto ohje Suomen ja Yhdysvaltain välistä verotietojen vaihtoa koskevan FATCA-sopimuksen soveltamiseksi A210/200/2017. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48528/verohallinnon-ohje-suomen-ja-yhdysvaltain-vaalista-verotietojen-vaihtoa-koskevan-fatca-sopimuksen-soveltamiseksi/#7.1-ilmoitettavat-tiedot>. Luettu 10.4.2019.

Verohallinto 2017. Verohallinto ohje ns. DAC2-direktiivin voimaansaattamiseen sekä verotusmenettelylain 17b ja c §:n soveltamiseksi. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48599/verohallinnon_ohje_ns_dac2direktiivin_v/#4.8-tilinhaltijan-velvollisuus-toimittaa-oikeasisalttoiset-tiedot. Luettu 10.4.2019.

Verohallinto 2018. Verohallinnon päätös yleisestä tiedonantovelvollisuudesta A125/200/2018. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/maatokset/47436/verohallinnon-paatos-yleisestä-tiedonantovelvollisuudesta2/>. Luettu 4.4.2019.

Vihavainen, Arto & Luukkainen, Matti 2017. Tietokantojen perusteet. Department of Computer Science. University of Helsinki. <http://tietokantojen-perusteet.github.io/>. Luettu 20.3.2019.

Yrittäjät 2017. Käytkö arvopaperikauppaa? Muista hakea LEI-tunnus ajoissa. Yrittäjätseminaarit. Päivitetty 31.8.2017. <https://www.yrittajat.fi/uutiset/560148-kaytko-arvopaperikauppaa-muista-hakea-lei-tunnus-ajoissa>. Luettu 25.3.2019.

Ålandsbanken 2017. Uusisääntely sijoituspalveluille – MiFID II. Ålandsbanking 2/2017. Päivitetty 14.5.2018. <https://www.alandsbanken.fi/blog/uusi-saantely-sijoituspalveluille-mifid-ii>. Luettu 25.3.2019.

Liitteet

Liite 1. Lista EU-maiden priorisoiduista tunnistenumeroista. (Komission delegoitu asetus 2017/590, Liite II.)

Maatunnus	Maan nimi	1.prioritettiluokan tunnus	2.prioriteetti-luokan tunnus	3.prioritettiluokan tunnus
AT	Itävalta	CONCAT		
BE	Belgia	Belgian kansallinen numero (numéro de registre national – rijksregister-nummer)	CONCAT	
BG	Bulgaria	Bulgarian henkilönnumero	CONACAT	
CY	Kypros	Kansallinen passin numero	CONACAT	
CZ	Tšekki	Kansallinen henkilötunnus (rodné číslo)	Passin numero	CONCAT
DE	Saksa	CONCAT		
DK	Tanska	Henkilötunnus 10-merkkinen aakkosnumeerinen: PPKKVVXXXX	CONCAT	
EE	Viro	Viron henkilötunnus (isikukood)		
ES	Espanja	Verotunnistenumero (código de identificación fiscal)		
FI	Suomi	Henkilötunnus	CONCAT	

FR	Ranska	CONCAT		
GB	Yhdistynyt kuningaskunta	Yhdistyneen kuningaskunnan sosiaaliturvatunnus	CONCAT	
GR	Kreikka	10-merkkinen sijoittajan osaketilin numero arvo-osuusjärjestelmässä	CONCAT	
HR	Kroatia	Henkilötunnus (OIB – osobni identifikacijski broj)	CONCAT	
HU	Unkari	CONCAT		
IE	Irlanti	CONCAT		
IS	Islanti	Henkilötunnus (kennitala)		
IT	Italia	Verotunnus (codice fiscale)		
LI	Liechtenstein	Kansallisen passin numero	Kansallinen henkilökortin numero	CONCAT
LT	Liettua	Henkilötunnus (asmens kodas)	Kansallinen passin numero	CONCAT
LU	Luxemburg	CONCAT		
LV	Latvia	Henkilötunnus (personas kods)	CONCAT	
MT	Malta	Kansallinen henkilötunnus	Kansallinen passin numero	
NL	Alankomaat	Kansallinen passin numero	Kansallinen henkilökortin numero	CONCAT

NO	Norja	11-merkkinen henkilötunnus (foedselsnummer)	CONCAT	
PL	Puola	Kansallinen henkilötunnus (PESEL)	Verotunnistenumero (numer identyfikacji podatkowej)	
PT	Portugali	Verotunnistenumero (Número de Identificação Fiscal)	Kansallinen passin numero	CONCAT
RO	Romania	Kansallinen henkilötunnus (Cod Numeric Personal)	Kansallinen passin numero	CONCAT
SE	Ruotsi	Henkilötunnus	CONCAT	
SI	Slovenia	Henkilötunnus (EMŠO: Enotna Maticna Številka Občana)	CONCAT	
SK	Slovakia	Henkilötunnus (rodné číslo)	Kansallinen passin numero	CONCAT
Kaikki muutmaat	Kansallinen passin numero	CONCAT		

Liite 2. Väestön jako tulokymmenyksittäin vuonna 2017 syntyperän mukaan (Tilastokeskus 2019g)

			2017
Yhteensä	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	5385972
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	100,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	5023515
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	100,0
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	362457
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	100,0
I (pienituloisin 10 %)	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538598
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	451328
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	9,0
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	87270
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	24,1
II	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538599
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	472200
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	9,4
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	66399
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	18,3
III	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538598
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	494057
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	9,8
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	44541
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	12,3
IV	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538595
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	504619
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	33976
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	9,4
V	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538596
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	510155
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,2
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	28441
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	7,8
VI	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538598
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	513430
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,2
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	25168
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	6,9
VII	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538597
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	516479
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,3
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	22118
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	6,1
VIII	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538597
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	517689
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,3
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	20908
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	5,8
IX	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538599
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	520706
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,4
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	17893
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	4,9
X (suurituloisin 10 %)	Väestö yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	538595
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,0
	Suomalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	522852
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	10,4
	Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	Asuntokuntaväestö tulokymmenyksessä, henkilöä	15743
		Tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuus, %	4,3